

ԾԱԶԻԿ

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

16^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 25. (564)

19 ՅՈՒԼԻՍ 1903

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ «ԾԱԶԻԿ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՅԱՐՉԱԿԱՊԷՍ
ԳՆԱՆԱՌՆԵՐՈՒ ԿԱՄԱՐ, ՏԱՐԵԿԱՆ 60. ՎԵՐԱՄԱՆԵՐ 20 ՊՐԵ. — ԳՆԱՆՈՒՄ ԿԱՄԱՐ, ՏԱՐԵԿԱՆ 50. ՎԵՐԱՄԱՆԵՐ 25 ՊՐԵ. — ԱՐՏԱՍԱՀԱՆՈՒ ԿԱՄԱՐ,
ՏԱՐԵԿԱՆ 14. ՎԵՐԱՄԱՆԵՐ 7 ՊՐԵ. — ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ԿՐ ԱԿՍԻՆ ԱՄԵՆ ԱՄԱՆՈՒ ՄԵԿԻՆ: — ԶԵՆՔԻ ԿԱՄԱՐ 40 ՓԱՐԱՅԻ ԿՐ ԺԱԽՈՒԻ:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԼԻՍԵՅԵԿ ԱՐԲ. ՄԱՐԱՏԻԱՆԻԳ

(Գրական Մարզը)

Ս. ԱՆԳԵԴԵԱՅ

ԲՆԱՊԱՇԱՏՈՒԽԱՆ (ՎԵՐԵԽԻՆ ԶՈՂՈՒՄ)

Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

ԽՈԼՄՈՒՆԲ ՀՈԼՈՂԻ ԴՊԱՆԱՆԻԺ ՀՈԼՈՂԻ

(ՎԵՐԵԽԻՆ ՏԱՂ ԼԷՆԻ ԺԴ. ՓԱՊԻ)

ԹՐԳՈՒ. Յ. Գ. ՄՐԱԶԼԵԱՆ

ՇԱԳԵՆԱԽԻՆ ՄԷՉ (ՖԱՆՈՒԶԻ)

ԱԼՓԱՍԼԱՆ

ՊԱՂԱՔԻ ՎԷԿԵՐ ԵՒ ԻՐ ԵՄՈՉ ՏԻՊԱՐԵՆԵՐ

ՁԱՊԷԼ ԵՍՍՅԵԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՐ ՓՆՏՈՒՄ

ՍՍԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԻՆԷՐԱԼ ՄԷՐ

ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ԿԻՆԵՐԱՆ ԱՇՈՒՆԵՐ

Մ. Բ.

ԺՈՂՈՎԱՆՈՂ ՄԵ ԻՆՉԱԿԱՆ ԿՐ ԲԱՐԳԱՆԱՆԻ

ԵՐԵՒԱԿ

ՆՈՐԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

ԶԵԿՐԵՅ՝ ՆՈՐԵՐՈՆ

«ԾԱԶԻԿ»Ի ԹԵՐԹՈՒՆԸ (4)

ՀՈՋԱԿԱՆՈՐ ՄԱՐԶՈՑ ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՐԿԱԺՆԵՐԸ

Է. Ճ. ՀԱՐՏԻ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՅՈՒՆ ԲԱԺԻՆ

ԱՐԿԱԺՆԵՐՈՒ ԴԼՈՒ ԱԿԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԵՆԻ ԱԿԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒ. ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱԿԱՆՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ Է ԳՐՈՒՔԻՆ ԱԼԵՏԻ Է ՈՒՂՈՒ

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

درعليه ده غلطه ده قورشونلو خاتمه نومرو ۷ زاغیک فرقه سی اداره سی

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱԶԻԿ»Ի

Կալաթա, Բուրսուլու Խան քիւ 7

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“

Kourchoum Han N° 7, Galata. Constantinople.

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՊԱՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՎԻՔՐՈՐԻԱ ՏԸ ՊԵՐԼԷՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԵՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴՈՒ
ՈՒՆԻ ԿԵԱՆՔԻ, ՕԺԻԱԽԻ, ԱՐԿԱԺԻ, ԿՄԱՀ ԹՈՇԱԿԻ ՃԻՆՂԵՐ

**VICTORIA
DE
BERLIN**

ՎԻՔՐՈՐԻԱ ՏԸ ՊԵՐԼԷՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱԿԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԻ ԹԷ՝ ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ՔՆՆՈՒԹԵԱՄԸ ԵՒ ԹԷ ԱՌԱՆՑ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՆՑ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱԺ ԿԵԱՆՔԻ ԱԿԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ
ՀԱՐՔԹԱԿԱՆ ՄԱՌՆԱՎՃԱՐՆԵՐՈՎ ՄԵԿԻ ԿՐՈՆՆԱՆ, ԱԿՏԵԱԼ 5 ՂՐՈՒՆԷՆ

ԱԿԱՆՈՎԱԳՐԵԱԿ ԳՈՒՄԱՐ 1902ԻՆ ՃՐ. 1,150,030,615
ՊԱՆԵՍԻ ՂՐԱՄ 1902ԻՆ » 399,730,735

ԼԻԱԳՈՐ ԸՆԴՈՒ. ՆԵՐԿԱՅԳՈՒԵԻՅԵ

ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԷՄ ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ

Հաստատուած 1853 20 սեպտեմբեր ար-
քայական հրովարտակով և ուղղակի կա-
ռավարութեան հսկողութեան ներքեւ:
(1).

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ
Օսմ. կայս. Պանքա Գրեմի Լիոնի

Պոլիս, Քաղաքապետութեան Խան, քիւ 45 եւ 45 Է.

Չեռքի, ոտքի ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին:

Սինկէր մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկէր Հեկերուբեռն վաճառատանց մեզ՝

ԳՐԱՊՈՒՄՆԱՐԻ
ՍԻՆԿԵՐ	ԲԵՐԱ	1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դէմ, Թ. 343 և 343 կրկին՝
2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.
	ԿԱԼԱԹԱ	1. Սինկէր խան, Թիւնէլին ետեւը.
2. Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ.
	ՊՈԼԻՍ	1. Սուլթան Համամ, Թ.
2. Սուլթան Պալատ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13.
	ՍԿԻՍՏՐ	Չարլը Պօլս, Թ. 120.

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբեալ երաւեստ ուր քիւն:

Մասնաձեւեր գաւառաց բոլոր բաղադրութիւն մեջ:

(9) 2—52

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կա-
րի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ
մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մե-
քենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայու-
թիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ դէշ տե-
սակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց
եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է:
Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս ի ն կ է Ր

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Co

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ա-
մէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաս-
տատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝
բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկէրի
մեքենաները կը գնէ:

ԳԱՐԱԳԱՆ ԵՂԲԱՐԲ

Վաճառատուն հիմնաւ 1874ին

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Հուսանկարչական պիտոյից

Գուլէ Գաբու 675—677

ՍԻՆԿԵՐԻ ՍԱԼ

Բերա, Մեծ փողոց 398

Արծաթի ժէլաթինօ-Պրո-

միւրով բաղադրուած և թուղթեր

A. Lumiere & ses fils

Ilford & Barnet

Ամէն վաճառանիշով օպտէք-

թիվներ: Իսթմէնի քրտաք-

ներ եւ ֆիլմեր

Աշխատութիւնք

ամաքեռնեքու համար

(19) 1—13

Սինկէրի Հեկերուբեռն կեդր. վարչա-
տեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց,
Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ
Տիւղթերի տունը:

ԲԱՆ ԶՐԱԳՈՅՆ ՎՈՐԺԱՐԱՆ

(ՊԱՐՏԻՉԱԿ)

Վարժարանիս նպատակն է տալ միջ-
նակարգ հիմնական կրթութիւն մը, հե-
տեւելով Ասգլիական ու Ամերիկեան նոյ-
նօրինակ Հիւստատութիւններու (High
School) ծրագրին: Նոյն ատեն ալ, սա-
կայն, նկատի առնելով երկրին պահանջ-
ները՝ մասնաւոր խնամք կը տարաւ տոհ-
մայն ու Պետական լեզուներու եւ գրա-
կանութեան, ինչպէս նաեւ ֆրանսերէնի:
—Ամէնէն պղտիկ կարգերէն սկսելով՝
կարգ մը դասեր կ'աւանդուին անգլիերէն
լեզուով, որպէս զի բոլոր աշակերտները
կանուխէն ընտելացան Անգլիերէնի — Տնո-
րէնը Տոքթ. Չէմպրոս կ'աւանդէ տոմա-
րակալութեան գաւառ, որ մասնաւորապէս
կը յարմարենք ընթացաւարտները գործ-
նական կեանքի: — Առողջապահութեան
դասը կ'աւանդէ վարժարանին բժիշկը որ
միանգամայն մօտէն կը հսկէ բոլոր աշա-
կերտներուն առողջութեանը վրայ: — Դի-
տական ճիւղերու դասախօսութիւններն
սորդիւնաւորելու համար՝ վարժարանը ու-
նի պիտանի ու անհրաժեշտ գործիքներու
ընտիր հաւաքածոյ մը:

Նորակառոյց նպատակայարմար շէնքը
եւ նորաստաց ընդարձակ հողերը՝ ամէն
ժամանակէ տեւիլ նպատաւոր են աշա-
կերտներու հանգստութեան եւ առողջու-
թեան, դիզը ըլլալով արդէն հանրածա-
նօթի իր մաքուր օդովն ու զնգեցիկ տե-
սարաններովն:

(7)

3—13

ԿՐԱՄՈՖՈՆ

ՄԻԱԿ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԴՈՐԾԻՆ

Կրամֆոնի անանուն քնկերութեան

կողմէ շինուած

S. WEINBERG

Բերա, Մեծ փողոց 474

Միակ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

Յաճախողներու եւ տալիքներու հա-

մար ունկնդրութեան սրահ մը:

(16)

1—52

ՀԱՅՈՒՆԵԱՑ ՎԱՐժԱՐԱՆ

Ա Տ Ա Բ Ա Ջ Ա Ր

Վարժարանիս նոր տարեշրջանը պիտի
սկսի Սեպտ. 9ին (ն. Տ.), Զորեքշտրթի
Դիշերթիկներուն տարեթուակն է 12 Օսմ.
ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպտ.ի
սկիզբը, միւս կէսը Յունիսի մէջ: Դաշնա-
կի զաւառները 3, իսկ երդեհոնի դաւ
առնողները 1½ ոսկի աւելի կը վճարեն:

Կէս տոմսակով Ատաբաղար ուղեւո-
րելու՝ նաեւ ուրիշ դիւրութեանց համար,
կարեւոր է որ վարժարանին դիշերթիկ
աշակերտուհիները, ինչպէս նաեւ յառա-
ջիկայ տարեշրջանին նոյն վարժարանին
աշակերտիլ փափաքող օրիորդները, իրենց
անունները գրեն՝ եւ կամ անձամբ կամ
իրենց պաշտպանին միջոցով ներկայանան
Մր. Ո. Ո. Փիթի, թիւ 5, Ամերիկեան
խան, Կ. Պոլիս, մինչեւ Սեպտ. 4 (ն. Տ.):

Վարժարանին յայտագիրը ուղղորդներուն
ձրի կը ղրկուի: Ուրիշ տեղեկութեանց հա-
մար գրել Տ. ք. Ս. էֆ. Գալաթեանի, Ատե-
նապետ Խնամակալութեան, Ատաբաղար:

(15)

1—8

ԾԱԶԻԿ

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

16^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 25. (564)

19 ՅՈՒԼԻՍ 1903

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐԹ «ԾԱԶԻԿ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆՈՒԿ Է ԲԱՅԱՐՁԱԿԱՊԷՍ
ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ԲԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 60. ՎԵՐԱՄԱՆԵՐ 30 ՊԵ. — ՊՈԼՍՈՑ ԲԱՄԱՐ, ԽԱՐԵԿԱՆ 50 ՎԵՐԱՄԱՆԵՐ 25 ՊԵ. — ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԲԱՄԱՐ,
ՏԱՐԵԿԱՆ 14. ՎԵՐԱՄԱՆԵՐ 7 ՓԵ.: — ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԿԻՖ ԽԱՆԸ ԽԱՆՈՒ ԴԵԿԻՏ: — ԶԵՆՔԻ ԲԱՄԱՐ 40 ՓԱՐԱՅԻ ԿԸ ԺԱԽՈՒՆ:

ՄԵԼՔԻՍԵՂԵՅԿ ԱՐՔ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՑ (1836-1903)

ԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐԴԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՅՅԴՈՒԱՄ

ՄԵԼՔԻՍԵՂԵՅԿ ԱՐՔԵԱՍ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՑ, որ անցեալ շաբաթ օր մեռաւ Իզմիրի մէջ՝ հազուադէպ տիպար մըն էր եկեղեցական, որուն կեանքը իր ամէն մասերովը նուիրուած էր հանրութեան: Իր կեանքին մեծագոյն մասը օգտակարին հետապնդութեան նուիրած է եւ խղճամիտ կեանք մը անցուցած ըլլալու երջանկութեամբն է որ կը փակէ իր աչքերը: Իբր եկեղեցական իր օրինակելի կեանքը եւ վարքը, իբր վարչական մարդ՝ իր անկեղծութիւնը, իբր բարոյական մարդ՝ իր պարկեշտութիւնը եւ ուղղամտութիւնը, իբր կրօնքի մարդ՝ իր քերթ կրօնասիրութիւնը եւ տոհմային եկեղեցւոյ վրայ ունեցած սէրը ցոյց կուտան արժանիք մը եւ կարողութիւն մը, որուն հանդէպ իր հակառակորդներն իսկ պէտք է խոնարհին:

Եկեղեցականներէն շատեր երբ իրենց պարագայ ժամերը մեղկութեան եւ ծուլութեան մէջ կ'անցընէին, ինքը զրիչ շտապած է 35 տարի գրեթէ, զայն մասնաւորապէս յատկացնելով պաշտպանութեանը, ծանօթացման եւ պահպանմանը այն եկեղեցւոյն եւ հաւատքին՝ որուն արժանաւոր պաշտօնեան եղած էր:

Իր գրական արտադրութիւնները մեծ մասամբ ուսուցողական, կամ եկեղեցական-պատմական նիւթերու, իսկ մէկ մասը եկեղեցւոյ կազմութեան, վարչական առօրեայ եւ օտար ու ներքին միջամտութեանց վրայ թեր ու դէմ գրութիւններ են միշտ վայելուչ եւ պատշաճ իր եկեղեցականի կոչմանը եւ կեանքին: Ինքը անսովոր երեւոյթ մըն էր Թրքահայոց համար, քանի որ իր հմտութեամբ եւ զարգացումով բոլորովին տարբեր միջավայրի մը կը պատկանէր եւ տարբեր բնութեաններով եւ զգացումներով օժտուած չր: Իր կեանքին պարագաները ամենա-

մեծ ազդեցութիւն մը ըրած են գրական մարդուն վրայ, որ լայնամիտ եւ ծանրախոհ եղած է իր բոլոր գործերուն մէջն ալ իր առած դաստիարակութեան ազդեցութեամբը:

Գարապաղի այս դաւալը, իր անկեղծ ու ուղղամիտ նկարագիրը թերեւս այն միջավայրին կը պարտի ուր ինքն ծնաւ եւ իր մանկութիւնը անցուց: Լեռան ու սարի դաւակ, գիւղական կեանքի՝ պարզ կենցաղին տուած անկեղծ եւ պարզուկ նկարագրով օժտուած նետուեցաւ տարբեր միջավայր մը՝ Թիֆլիս, ուր նոր զգացումներ եւ ըմբռնումներ ներարկուելու եւ փոխանցման շրջան մը նոր ուղղութեան մը ճամբան հարթելու վրայ էր:

Թիֆլիս է Ռուսահայոց համար այն, ինչ որ է Կ. Պոլիս Թրքահայերու համար: Ինչպէս 1840-50 Բարիդի մէջ կրթութիւնը սերունդը Կ. Պոլսոյ Հայերու կրթական եւ ուսումնական զարգացմանը Ֆրանսական ուղղութիւն տրուելու պատճառ եղաւ, նոյնպէս 1835-50՝ Դորքատի մէջ ուսում առնող Ռուսահայ պատանիներու սերունդը գերմանական ուղղութիւն տուաւ կովկասի Հայ ազգաբնակչութեան:

Ռուսահայ գրականութեան մէջ այն անձը որ առաջին անգամ ժողովուրդին համար գրելու պէտքը զգացած էր, եւ կրցած էր իր Վերքովը մատը բռնել վէրքին վրայ զննել պարզ դիպուածով մը գերմանական այդ փոքրիկ քաղաքին մէջ առած էր իր կրթութիւնը:

Քանաքեպի վիպասանը՝ որուն ազդեցութիւն Կովկասի հայոց մտաւորական եւ հանրային զարգացմանը վրայ որ աստիճան մեծ ըլլալը ակնհերեւ է, իրեն պէս Դորքատի մէջ դաստիարակուող սերունդի մը յաջորդութեամբը զօրացած, ուղղակի Գերման քաղաքակրթութեան բարոյական ազդեցութեան ենթարկեց մասնաւորապէս Թիֆլիսի եւ ընդհանրապէս Կովկասի հայ համայնքը: Ժողովուրդին օգտին ծառայելու, հանրային գործունէութեան մէջ նետուելու մարմալը Արթուր Բանի իտէպն էր զորս նուիրագործեցին Ռ. Պատկանեան՝ ժողովրդական բանաստեղծութեան վերածնունդը, Գերբը Պատ-

կանեան՝ ուսումնասիրողը, եւ Նազարեան՝ Հիւսիսափայլով — Ռուսահայ խմբագրական լրագրական գործունէութեան առաջին լուրջ ձեռնարկուն—ամէնքն ալ այդ միեւնոյն Դորքատի մէջ դաստիարակուած անձեր, որոնք կրցան իրենց բարոյական հեղինակութեամբը իրենց շուրջը բոլորել հասնող երիտասարդութիւնը: Ասոնց մէջն էին Նաեւ բոլոր Ներսէսեան Վարժարանի ուսանողները՝ որոնց դաստիարակութիւնը միայն կրօնական հակուով մը օժտուած էր, վարժարանին նպատակին տեսակէտովը դատելով գործը քանի որ քահանայ եւ ուսուցիչ հասցնելու նպատակով հիմնուած էր վարժարանը:

Գրեթէ Մուրատեանց, աւելի խորհող քան թէ խանդավառող, աւելի իրականութեան քան թէ երեւակայութեան մարդ, աւելի Հիւսիսափայլի խմբակին ուղղակի ազդեցութեան ենթարկուեցաւ երբ վարժարանէն հեռանալ պարտաւորուեցաւ իր ուսուցչին Պետրոս Շաշեանցի հետ, եւ նետուեցաւ հրապարագրական եւ ուսուցչական ասպարէզ, առաջին օրէն ուխտագիր ըլլալով անշուշտ հանրութեան նուիրելի իր բոլոր կեանքը: Ուխտ մը որ լիովին կրցաւ գործադրել զոհողութեանց ամէնէն մեծերուն իսկ տուելով, իր սիրտը բռնեցին ամբողջութեան եւ նկարագրին բարձրութեան գիտաւոր ապացոյցը կրնայ նկատուել այն մերժումը որ իրեն սիրտահարուած օրիորդի մը ըրած է, պարզապէս հանրային կեանքէ չքաշուելու համար, մինչդեռ այդ ամուսնութեամբ իր բազմը շինած պիտի ըլլար: Մերժեց այդ բազմը նիւթականէն շատ վեր համարելով բարոյականը՝ որուն դէմ երբեք որ եւ է տոյժիւ չմեղանջեց:

Այդ գերմանական անյողողոյ նկարագիրը, այդ ամբակուռ կառչումը իր սկզբունքներուն ուղղակի արդաս/քն է այն սերունդին որուն անմիջական թեւարկութեան ներքեւ մտած էր ինքը՝ երիտասարդ եւ գործելու բոլորովին ատակ վիճակի մը մէջ: Հանրային հրապարագրական գործունէութեան հետ Թիֆլիզ, իսկ Շաշի ուսուցչական պաշտօն վարելով իր

համայնքին ծառայած ատեն դիպուածը այնպէս բերաւ որ բաժնուի այն միջա- վայրէն եւ անձերէն որոնց ոգին եւ ուղ- ղութիւնը ստացած էր եւ զնաց այնպիսի միջավայր մը ուր իր ըմբռնումները բա- ցարձակ նորութիւններ եւ սկզբունքները յայտնութիւններ էին:

Այդ միջավայրն էր Կ. Պոլիս՝ որ նոյն- պէս մտային փոխանցման շրջանի մը մէջ էր: Մէկ կողմէն կրօնական պահպա- նողականութեան հինցած տիպարներ, միւս կողմէն նորասիրութեան եւ բարեխաւման ձգտումներով Բարիքէն ներշնչուած անձեր ղէմ առ ղէմ երկու տարբեր սկզբունք- ները կը քարոզէին եւ վէճերով եւ պաշտ- պանութիւններով ժամաւաճառ կ'ըլ- լային:

Գարեգին որ Թիֆլիզի մէջ հրապարա- կային կեանքի սկզբնաւորութիւն մը ըրած էր, հոս հազիւ թէ միջավայրին եւ պայ- մաններուն ծանօթացած, համակիրներու խումբի մը օժանդակութեամբ սկսաւ խառնուիլ օրուան խնդիրներուն, առաջին անգամ յարանի մը մէջ Պարտիզակի սո- վին (1866) առթիւ բանախօսութիւն մը ընելով, եւ յետագիւորական տափակ ըմբռնումներու ղէմ իր հակակրօնութիւնը ցոյց տալով «Եղծ Բանախօսութեանց Չա- մուրճեան պատուելոյն» անուն տետրա- կին հրատարակութեամբ: Բայց իր ձգ- տումներուն գոհացում տալու վիճակին մէջ չէր քանի որ իր դաստիարակու- թեամբը հասած սերունդ մը կը պակսէր Կ. Պոլսոյ մէջ գործակցելու համար եւ հոս ֆրանսական աղղեցութիւնը այնքան զօրաւոր էր որ կարելի չէր որ ինքը ա- ռանձին կարող ըլլար հոսանքին թուա- կանգնել իր գաղափարները ընդունելի ընել տալու համար: Իրեն տեղ մը պէտք էր ուր ինքը գէթ առանձին գործելու եւ իր ամէն կարողութիւնները գործածելու կարող ըլլար:

Այդ տեսակէտով ամէն յարմարութիւն կ'ընծաւէր Երուսաղէմի վանքը, ուր հաս- տատուեցաւ 1867ին երկտասարդական կորովով եւ աշխատելու տրամադրու- թեամբ լի:

Հոն, վանքին բոլոր մտաւորական ղէկը իր ձեռքերուն մէջ ամփոփեց: Ժառան- գաւորաց վարժարանի ուսուցիչ ըլլալով սերունդներու բարելաւման նպաստելու ձգտումին գոհացում տուաւ, Սիօնի խրմ- բագրապետութիւնը վարելով իր ձայնը հանրութեան լսելի ըրաւ, եւ եկեղեցա- կանի կոչումը ստանձնելով իր ցեղին եւ Եկեղեցւոյն ծառայելու վսեմ նպատակին նկրտեցաւ: Այդ շրջանին մէջ իր ամէն ընտիր ուժերը յատկացուցած է ուսուցա- նելու գործին, եւ կրցած է քիչ ժամա- նակի մէջ շատ գործ տեսնալ: Իր զիւա- ւոր գաղափարը եւ մտառանջութիւնը այնքան ներգործած է վրան եւ այնքան դաստիարակութիւնը թերի գտած է որ

ինքը անձամբ Կ. Պոլսոյ ճամբով Եւրոպա շրջագայած է թէ՛ ինքզինքը կատարելա- գործելու եւ թէ՛ ապագայ Ժառանգաւոր- ներուն բարձրագոյն դարգացում մը տա- լու համար: Իր հետաքրքրութեան շնոր- հիւ շատ բան կրցած է սորվիլ ուսուց- ման եղանակներուն վրայ եւ կրցած է ասով օգտակար ըլլալ բոլոր մեր հասա- րակութեան՝ պատրաստելով դասագիրքեր որոնք կրօնի ուսուցման համար լաւա- գոյններ նկատուած են, եւ իրաւաւրայ են: Այդ ուսուցչական շրջանի արդիւնքն է այն կատարելալ շարքը, զոր պատ- րաստած է դպրոցներու համար եւ հրա- տարակած մեծ մասը նոյնիսկ Երուսաղէմ:

1. «Պատմութիւն Հին Կտակարանի», 2. «Պատմութիւն Նոր Կտակարանի», 3. «Համառօտութիւն Քրիստոնէական ուս- ման Հայ. Առաքելական Ս Եկեղեցւոյ», նախակրթարանի շրջանի համար պատ- րաստուած Երուսաղէմի մէջ տպուած են, իսկ Ժառանգաւորաց դասախօսելու հա- մար պատրաստած է դարձեալ «Ուսումն Պարտուց» (Տպ. յԵրուսաղէմ) եւ «Պատ- մութիւն Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ», որ վերջը՝ իր Գատարգիւղի քարոզչութեան միջոցին հրատարակեց 1898 ին ի Կալաց՝ Ղեւոնդ քչ. Փափաղեանի տպա- րանը: Ունի նաեւ 1872ի Երուսաղէմ տպուած «Մեր Եկեղեցւոյ պատմութիւնը» եւ դարձեալ Կ. Պոլսոյ առանձնութեան միջոցին գրած է եւ 1892ին հրատարակած «Հովուական Աստուածաբանութիւն» մը: Ասոնք ցոյց կուտան թէ որ անտիճան եւ ռանգով փարած էր ուսուցչական շործին ուր չէր կառնած իրր գրամի եւ շահա- գործութեան ասպարէզ այլ իրր գաղա- փարի եւ գորգացման միջոց եւ հանրու- թեան նպաստելու առիթ:

Վարժարանի տեսչութեան, ուսուցչու- թեան եւ դասագիրքերու խմբագրութեան այսքան ծանր լուծին տակ գտնուած մի- ջոցին բանասիրական հանդէսի մըն ալ խմբագիրն էր միանգամայն, ուր կարեւոր յօդուածներ ունի գրած: Հետեւաբար, Մեքիսեղեկ Եպսկ. վանական հանգարտ միջավայրի մը տուած առաւելութիւննե- բն օգտուելով կարեւոր ծառայութիւն մը մատուցած է եւ կրնար ալ մատուցա- նել եթէ իր եռանդը եւ գործունէու- թիւնը, ինչպէս շատերու պատահած է չարանախանձ անձերու չի հանդիպեր: Արտագրած է քիչ ժամանակի մէջ թէ շատ թէ լաւ գործ, եւ կրնար ալ աւելի մեծ օգուտ մը ցոյց տալ եթէ երբէք Մեք- քիսեղեկ Եպս. զգուած ներքին վտանկան հակառակութիւններէ, ուսուցչական եւ հրապարակագրական-կրօնական ասպա- րէզը լքանելով՝ վարչական-առաջնորդա- կան ասպարէզ չնետուէր: Իզմիրի թեմին Առաջնորդութիւնը ընդունելով, երբ շատ մեծ փորձառութիւն մը չունէր տակաւին:

Այդ պաշտօնը ստանձնելու օրէն իր

գրական գործունէութիւնն ալ իր պաշ- տօնին եւ դիրքին բերմամբը նոր ձգտում եւ ուղղութիւն ստացաւ, ինչպէս նաեւ մասամբ անգործութեան մասնուեցաւ, որովհետեւ պաշտօնի պահանջումները շատ թոյլատու չգտնուեցան, իր գրական դո- ծունէութեանը շարունակման:

Իզմիրի առաջնորդութիւնը ստանձնե- լէն մինչեւ մահը (1877-1903) իր կեանքի երկրորդ մասն ալ պիտի ընենք երկրորդ- յօդուածի մը նիւթ:

Ս. ԱՆԳԵՂԵԱՑ

ՀԱՆԳՒՍՏ ՀՈԳԻՈՅ Տ. ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ ԱՐՔԵՊՍ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՅԷ

Անցեալ կիրակի առաւօտ Պոլիս հաս- նող հեռագիրներ գուժեցին Իզմիրի Առաջ- նորդ Գեր. Տ. Մեքիսեղեկ Արք. Մուրատ- եանցի մահը: Երբունի Սրբազանը արդէն վերջին մէկ երկու տարուան միջոցին ա- ռողջութեամբ քայքայուած ու տագնա- պալի վիճակի մը մէջ կը գտնուէր, դիւ- րագրելու դարձած ու շուտով մտատան- ջութեան ենթարկուող:

Հանգուցեալ Մեքիսեղեկ Սրբազան կարեւոր ղէմք մը եղած է մեր Կղերին մէջ: Հոգու էր ու հաւատարիմ Հայ. Եկե- ղեցւոյ վարդապետութեանց եւ աւանդու- թեանց:

Գարեգին Մուրատեանց, Կովկասի մէջ ծնած, ու հոն իր դաստիարակութիւնը ստացած եւ կրթական գործունէութեան ձեռնարկած, 1865ին առաջին անգամ ըլ- լալով Պոլիս կուգայ եւ իր եռանդուն գործունէութեամբը տակաւ համակրու- թիւն ու համբաւ կը շահի իբր Մեքիսե- ղեկ վարդապետ:

Իր կեանքին ամէնէն կարեւոր տարին եղած էր 1885, ուր Կաթողիկոսական ընտրութեան պարագաներ այնքան ան- նըպաստ վերջուորութիւն մը ունեցան ի- րեն համար: Ասկից վերջ, Մեքիսեղեկ Սրբազան ալ չունէր իր նախկին կորովը եւ գործելու կամքը: Այս թուականէն վերջ, իր գործունէութեան ամէնէն կարե- ւոր մասերն են Գատարգիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցւոյ քարոզչութիւնը եւ Իզմիրի ա- ռաջնորդութիւնը, որուն մէջ մնաց մին- չեւ իր վերջին շունչը:

Մուրատեանց Սրբազան, Իզմիրի թե- մին վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրուած, պէտք է ըսել թէ զժուարաւ կը վերն- դունէր իր այդ պաշտօնը, երբ 1898ին իր թեմին գաւառային վարչութիւնը, 11 տարուան բացակայութենէ մը վերջ զին- քը այդ պաշտօնին կը վերակոչէր: Իր այս զժկամակութիւնը թերեւս նախազգա- ցում մըն էր, քանի որ այն թուականէն ի վեր, ուր ինքը կեանքին վերջին տարի- ները անցնելու համար Իզմիր գնաց, իր

չուրջ միշտ աւելի թափուր զգաց, եւ առաջին անգամուան ճիշդ հակառակ, այս անգամ իր պաշտօնավարութիւնն ալ ապարդիւն անցաւ: Նախ Մատթէոս Մամուրեանի մահը եւ յետոյ Պալեօգեանի եղբրական վախճանը իր արդէն քայքայեալ առողջութեան ու կորուիլին վրայ ներգործեցին իրենց վերջին աւերները եւ այս մէկ երկու տարուան միջոցին թեմական բոլոր գործերու մէջ, որոնք անկերպարան վիճակ մը ստացած էին ընդհանրապէս, կարելի չէր իր դարմանող ազդեցութիւնը նշմարել:

Թէեւ պատուաւոր ու անկեղծ աշխատող մը ընդհանուրի շահուն, սակայն չէ կրցած կուսակցութիւններէ վեր մարդը ըլլալ եւ թերեւս այս պարագային պէտք է վերագրել իր ազդեցութեան մշտատեւ չըլլալը:

ԲՆԱՊԱԾՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՐ ԾԱԳՈՒՄԸ

ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

ԵՐՐՈՐԴ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՅՕԴՈՒԱԾ

Երկրորդ յօդուածս կը վերջացնէի ըսելով թէ բնապաշտ գրականութիւնը ընկերապիտոյթեան աջակից մը դարձած է, հետեւաբար գրագէտն ալ ընկերաբան մը: Այս ձգտումը թէեւ դասական եւ վիպապաշտ գրականութիւններու մէջ ալ կը նշմարուի, սակայն ոչ տիրական կերպով: Բնապաշտ գրականութիւնն է որ ամբողջովին այդ ազդեցութեան ենթարկուած է: Մասնաւորաբար գերման դասական գրականութեան մէջ թէեւ ընկերային ձգտումը կայ, օրինակի համար, Լէսսինգի Օրիորդ Սառա Սամսոնը եւ Էմիլիա Կալլիդին, Շիլլէրի Աւագակները, Կէօթէի Լօթկներն, նաեւ ուրիշներ յայտնի կերպով ընկերային խնդրի շուրջ դարձող բովանդակութիւններ ունին սակայն, իրենց այդ դասական գրական արտադրութիւնն ներքին իրիստ վերլուծութեան մը ենթարկենք, կը տեսնենք որ աւելի առանձին տիրապաններ են, որոնք իրենց գործերովն ու զգացումներով մեզի կը ներկայանան. նոյն բանը բրած է նաեւ Շէքսպիրի Գալիօլ բնապաշտ գրականութեան, անոր մէջ աւելի համայնքներու, հաւասարական խումբերու գործերն ու զգացումներն են, որոնք նախասիրաբար մեզ կը ներկայացունեն: Եւ իրողութիւնները բարոյնելու եւ յետոյ զայնս ներկայացնելու այս կերպը անոր համար, որովհետեւ բնապաշտ գրողին ներկայացուցիչները, զգացող ու գործող տիրապանները միայն ներկայացնելով չեն դժանար, այլ կ'ուզեն գտնել նաեւ այդ զգացումներուն ու գործերուն պատճառները եւ պատասխան

նատուութիւնները: Բնապաշտութիւնը կը դաւանի որ, ոչ թէ առանձին անհատը, այլ ամբողջութիւնն է որ ֆիզիքապէս, հոգեպէս եւ քարոյապէս պատճառն ու պատասխանատուն է անհատները վարող զգացումներուն եւ գործերուն. հետեւաբար ամբողջութիւնն է զոր հարկ է հոգեբանապէս վերլուծել: Ուրեմն եթէ բնապաշտ գրականութեան մէջ ամէնէն աւելի նկարագրութեանց նիւթ կազմողը ամբողջն է, անոր համար է մանաւանդ, ինչու որ անիկա շատ աւելի մեծ ամբողջը կը նկատուի քան թէ ընկերութեան որ եւ է մէկ դասակարգը առանձին առնելով:

Ընչազուրկ դասակարգը (proletariat) ամէնէն աւելի ներկայացուած կը տեսնենք բնապաշտ գրականութեան մէջ, որովհետեւ անիկա մեծ ամբողջին, ամբողջին ամէնէն կարեւոր մասը կը կազմէ այսօր Եւրոպայի մէջ:

Բարքերու հետզհետէ լայնարձակ դառնալը եւ զգայութեանց սրուիլը ծնունդ տուած է տարիանքներու այն տեսակ կեանքի մը, որով մանաւանդ կը յատկանշուի այսօր Եւրոպական մեծ քաղաքներու քարոյական միջավայրերը: Թէ հոգեկան եւ քարոյական տեսակէտներով ընկերային ինչ մեծ խնդիրներու առաջնորդուած է մեծ քաղաքներու բնակչաց մեծ մասը, արդէն ծանօթ է ամէն անոնց որոնք ճանչցած են զանոնք:

Այլըլայնութիւնն ալ, մէկ կողմէն տարիանքներու կեանքին ու պատճառ եւ միւս կողմէ դարկ տուող անոր, ունի իր ընկերային-քարոյական շատ ծանր հետեւանքները, որոնք մեր արդէն բացատրած բնապաշտութեան ու շարժութեան չէին կրնար վրիպիլ:

Այսպէս ընչազուրկներու դասակարգը իր բոլոր ցաւազին վիճակներով, տարփանքի բոլոր ձեւերը եւ ալքոյամոլութիւնը կը կազմեն զխաւորաբար բնապաշտ գրականութեան բովանդակութիւնը: Նիւթի բնորոշութեան այս միակողմանիութիւնը կ'արգարանայ անոր համար, որովհետեւ ինչպէս նախորդ յօդուածներէ թուի փորձեցի բացատրել, բնապաշտ գրականութիւնը իր ընկերագրիտական ալ վերլուծում, բնականօրէն պիտի զբաղի նկատառմամբ այն տեսակ վիճակներու, որոնց ազդեցութեան ներքեւ ընկերութիւն մը կ'ունայ ֆիզիքապէս, քարոյապէս եւ մտաւորապէս տպասերիլ կամ բոքեանքիլ:

* * *

Բնապաշտութիւնը սակայն, վէպերու եւ բարքերու նկարագրութեանց մէջ չէ որ սահմանափակուած է. Եւրոպական գրականութեանց մէջ, ներկայիս կան նաեւ բանաստեղծներ, որոնք բնապաշտական խաղը ամէնէն աւելի նախասիրաբար լսելի ընել կուտան իրենց քնարին վրայ: Բնապաշտական բանաստեղծու-

թեանց մէջ անհատին զգացողութեանց եւ տրամադրութեանց այն կողմերը ամէնէն աւելի կ'երգուին, որոնք ընկերային դրոշմ մը ունին իրենց վրայ. հողագործը որ կիզիլ արեւին տակ, քրտինքը ճակտին, զխահակ արօրը կը քչէ եւ աշխատութեան երգը կ'երգէ: Բնապաշտ բանաստեղծութեան շունչով դաշտանկարի նկարագրութիւններ կարգացած եմ, որոնց մէջ անշունչ Բնութեան համար միամիտ հիացում մը ըլլալէ աւելի հոգեկան յոյզերու, բնութեան ու մարդոց առնչութեան, բնութեան նախնական եւ քաղաքակրթական վիճակներու բազմազանութիւններ կան: Քանի քանի բանաստեղծութիւններ կան, որոնք գործաբաններու մէջ մաշող գործաւորներու եւ գործաւորութիւններու կեանքը կ'երգեն, դառն ու զուարթ:

Հոգեբանութիւնն ալ սկսած է շատ կարեւոր տեղ մը գրաւել բնապաշտ գրականութեան մէջ: Անհատներու բոլոր հոգեկան ու զգայական հակումներուն մասնաւորապէս ուսումնասիրութիւնը, զուտ հոգեբանական կուտանի մը վրայ, աւելի բեղուն հանգամանք մը տուած է գրական այս ուղղութեան: Ընկերային ամէն երեւոյթ եւ ընկերային կամ անհատական ամէն վիճակ առաւել կամ նուազ արդիւնքն է հոգեբանական այն օրէնքներուն որոնցմով խմորուած է ընկերային անհատը:

Գիտութիւնները իրենց ազդեցութիւնը տարածած են մտաւորական ամէն գործունէութեան վրայ, եւ մանաւանդ բնապաշտ գրականութիւնը տրամադրութեանէ աւելի մտաւոր գործունէութեան արդիւնք մը, գերազանցապէս ազդուած է գիտութիւններու յառաջ բերած գրական աշխարհայեցողութիւնէն:

Իր մասնաւոր շահեկանութիւնը ունի ներկայացնել այստեղ արդի գերման բնապաշտ գրականութեան ներկայացուցիչներուն այն ծրագիրը, որով անոնք կ'ուզեն իրենց երկասիրութիւնները արտադրել: Այդ ծրագրին պայմաններէն կը տեսնուի յստակօրէն թէ ինչպէս կ'ըմբռնեն անոնք բնապաշտ գրականութիւնը:

1. Նոր բանաստեղծութիւն մը կը կայանայ իրապաշտութեան եւ վիպապաշտութեան խառնուրդին մէջ. այս սկզբունքներն գործադրութեան առնել արձակը աւելի գերակշիռ եղած է: Այս սկզբունքին ամէնէն տիրապետող գործադրողը եղած է Զօլա:

2 Ապագայի բանաստեղծութեան երկու մեծ հարցերն են ընկերային խնդիրը եւ ազգութիւններու ներհակութիւնը:

3. Ճշգրտութեամբ ներկայացնել իրական կեանքը, մանրամասնութեանց վրայ նշանաւոր ծանրանալով: Իրական կեանքին ճշգրտօրէն վերարտադրման առնել բնապաշտ գրողը պէտք է լուսանկարչական հաւատարմութեամբ մը ճշմարտութիւնը

ներկայացնէ առանց սակայն գողտփա-
րային բան մը այդ ճշմարտութեան վրայ
աւելցնելու:

4. Արդի բնապաշտութիւնը բնական
ճշմարտութիւնը ոչ թէ բացարձակ գեղա-
գիտական սկզբունքներու փորձաքարին
կ'ենթարկէ այլ այս վերջինը առաջնայն:
Այս պատճառաւ է որ յաճախ բնախօսական
ախտաբանական դրոշմ մը կ'ունենան
բնական ճշմարտութիւնները:

5. Գիտական հետազոտութեան կերպը
պէտք է կիրարկուի բնապաշտ գրակա-
նութեան մէջ, փոխանակ վերայական
սկզբունքներու:

* *

Բոլոր ազգութիւններու մշակած
գրականութիւնները ներկայիս ամէ-
նէն աւելի բնապաշտ ուղղութեամբ
մը կը յատկանշուին: Դրական բնաշրջման
մը պայմանը եղած է ատիկա:

Այս առթիւ եթէ մեր թրքահայ գրա-
կանութիւնը նկատողութեան առնենք, շատ
քիչ բան կայ անոր մէջ, կարենալ ըսելու
համար թէ մեր գրականութիւնն ալ գոհա-
ցում տուած է բնաշրջման պայմաններու:

Ինչպէս գրական ամէն ուղղութիւն,
նոյնպէս բնապաշտութիւնը իր յարատեւ

ու կ'անոնաւոր արտայայտութիւնը չէ ու-
նեցած թրքահայոց մէջ:

Կեանքի Պատկերները, Տ/գրան կամ
սարականի վարժապետին Աղջիկը եւ
Զօհրային նորավէպերուն մեծ մասը ե-
ղած են ամէնէն աւելի բնապաշտ ըմբռն-
ման մը արտայայտութիւնները:

Կեանքի Պատկերները արդի հայ բնա-
պաշտ գրականութեան մէջ, առաջին վի-
պակները եղած են, որոնք իրենց ազդե-
ցութիւնը ներդրած են գրական ճաշակ-
ներու վրայ եւ որոնք կեանքին՝ մօտէն
ու իրական հետազոտութիւն մը, յանգած
են նաեւ խորհրդածութիւններու, գաղա-
փարներու, խնդրոյն թելադրած հա-
մեմատութեամբ: Նոյնը կարելի է ըսել
վարժապետին Աղջիկսն համար, որ մեր
համայնքին մէջ բաւական յատկանշական
եղող վիճակ մը կ'ընկերայացնէ, իրեն յա-
րակից պարագաներով զորս կարելի չէր
բարոյական-ընկերային խնդիրներ ալ չի
նկատել: Գր. Զօհրայ, ամէնէն կատար-
եալ ներկայացուցիչը եղած է մեր մէջ, բնա-
պաշտ ուղղութեան. ժամանակագրական
կարգաւ իր մանաւանդ վերջին նորավէ-
պերը աւելի կատարեալ արտայայտու-
մութիւնները եղած են բնապաշտութեան,

քանի որ անոնք ամենքն ալ ընկերային
բարոյականը շօշափող հարցերու շուրջ
զարձած են եւ միշտ ակնարկութիւններ
եղած մեր համայնքին մէջ եղող բա-
րոյական-ընկերային խնդիրներու:

Թրքահայ գրականութիւնը, զանազան
առիթներով ըսուած է արդէն, թէ ներ-
կայիս ամէնէն աւելի անկերպարան եւ
որոշ ուղղութեան մը եւ աշխարհահայե-
ցողութեան մը զուրկ վիճակի մէջ է: Կը
կարծեմ թէ այդ ճշմարտութիւնը հրապա-
րակաւ միայն հոչակելը, ինքնին իրակա-
նութեան մէջ բան մը չի փոխեր: Գրա-
կան, աշխատուած ու խղճամիտ ուսում-
նասիրութիւններն ու քննադատութիւն-
ներն են որոնք ամէնէն աւելի պիտի կըր-
նան հակազդեցութիւն մը յառաջ բերել
եւ թերեւս գրական թարմ հոսանք
մըն ալ:

Առ այժմ, Ծաղիկի Սեպտեմբեր ամ-
սուան առաջին թիւով պիտի սկսինք քնն-
նական ուսումնասիրութիւն մը՝ Բնապաշ-
տութիւնը եւ իր ներկայացուցիչները
Թրքահայ Գրականութեան մէջ:

Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

Յետագայ բանաստեղծութիւնն հոգեվարժն առաջ վերջին տողն է համադրեալ Լեոն
Ժ. Պապին, գրուած լատիներէն եւ քաղցմանուած հայերէն գրաբառի:

ԽՈԿՄՈՒՆ-Ք ՀՍԿՈՂԻ ԴՍ.ՈՆԱՀԵԾ ՀՈԳԻՈՅՆ

Մերձի անէղըն, ժամ, Լեոն. քողեայ զաշխարհ,
Յանձնահոռքեան մըսցես իսկոյն ի ճանապարհ.
Ձիւնչ բաւս մընայ քեզ, ո՛ւմ գերիկես խոսացան վարձ,
Շնորհին առաւ զոր Բարձրեալն եւս առա՛ւ Սուռած:
Վեհ բանալիքն առ քեզ կարի եւ ծանրակիր.
Ձիւնչ գործեցեր, խորհեաց, ի յամբը ծայրալիր.
Որ ինք փառոք գերափայլէ յազգաց կանառ,
Նըմա քաւէր զիւր ըզյանցուածս յոյժ է դժուար:
Դո՛ղ ըզպրտիս այսու խոլիւմբ միւնչ ընթանայ,
Բաղքահայեաց շողայ պատկեր առ իս անա,
Եւ քաղցրագոյն ձայն ի հոգնոցս իմ քաղքառի—
Առ ինչ այդիսն ան եւ խոճապի ի քուռ սրի,
Հիւ՛մ արդ հոգնոյ քախիծ այդիսն զանցեալդ ամաց.
Ինքն իսկ առ դուրս Յիսուս կուցեայ քաղիսսարած՝
Ի շուր այսօր աղերսական խոնարհ գոչոյ,
Ե՛ւ զըրոքեալք եւ շի ներմալքն գերագոյ,
Բաշխերեալք, ասե, քողեայ քոյին պարտիք,
Այո՛, քողեայ ըստ հաւատոցդ երջանիկ:

1903, Յուլիս 10

Թարգմ. Յ. Գ. Մ

NOCTURNA INGEMISCENTIS

ANIMÆ MEDITATIO

Fatalis ruit hora, Leo. jam tempus abire est,
Pro meritisque viam carpere perpetuam.
Quæ te sors maneat? Cælum sperare jubebant,
Largus contulerat quæ tibi dona Deus.
At summæ claves, immenso pondere munus
Tot tibi gestum annos, hæc meditare gemens.
Qui namque in populis excelso præstat honore,
Hei! misero, pænas acrius inde luet.
Hæc inter trepida dulcis succurrit imago,
Dulcior atque animo vox sonat alloquii:
Quid te tanta premit formido? Ævique peracti
Quid seriem repetens, tristitia corde foves?
Christus adest miserans: humili veniamque roganti
Erratum, ah fidas! eluet omne tibi.

ՇՈԳԵՆԱԻՆ ՍԷՋ

(Ֆ. Ս. Ն. Թ. Է. Զ. Ի.)

(Շարունակութիւն)

Արգոսն ի՞նչպէս է.— Լուրջ ու շատ նրբին
Գրչի ժամագործ ու փայտէս դարբին,
Դիւանագետի դէմք, նայումս խորին,
Որք դիտեն, զննեն, հեզնեն կամ խորհին . . .
Ուշագրաւ սիպար, բոխ գոյն սունային,
Որուն հանդիպողք գա՛մ մ'աչ կը նային . . . :
— Է՛հ, եղբայր, ամենքն երբ այդպէս դաժեն
Ձեռ գարնանար որ ըլլաւ . . . լաւա՛ստ,
Ու Զօհրա՛յն անգամ անպայման գովաւ . . .
— Ինչո՞ւ չէ. անցեալ օր կ'անցնէր քովես,
Լաւքակն անցուցած մի սիրուն փնջակ,
Հասակը կայտառ, ջախարար միջակ,
Սեզ, ինքնաշնչա՛ն արի փայտածով
Հսկայ կ'երեւար . . . քրքուկներու քով,
Պէտքերն ուր քելեր շատ կան ալ ճերմակ . . .
— Աղէկ, բայց խնդրեմ, ըսէ ինձ հիմակ,
Բիզանդիոնի մէջ գրող մը կայ
Որ միշտ զանգատող, դժգոհ, կը քզկայ,
Տէրտէր, փառապէս, սիրացու, ժամկոյ
Կը դողան ձայնէն իր անեղագոյ,
— Ո՞վ է ան . . . — Անունն Հօրոյ է անոր . . .
— Այո՛, կը ճանչնամ, ծանօթացայ նոր,
Կարմիր աչերով, մօրմօրով դեղին,
Խաժ ալէր որք միշտ կարծես կը պաղին . . .
Եւ մշտաւսան ակնոցին սակէն
Բան կը փնտնեն որ զննեն, որակեն . . .
Հրաշակէ՛ր մը չէ, գրողիս, յիշաւի,
Ձոր շոյեն շրթունք՝ սիրոյ ծարաւի . . .
Եւ աղունորսին յունի իբրեւ մարդ . . .
Սակայն կ'ուզե՛ս որ կարծիքս ըսեմ արդ,
Մեղրի պէս անուշ, բարւ, գեղաշնորհ
Բան մը չեմ տեսած քան ժրպիսն անոր:
— Հակառակն ըսե՛ր չեմ կրնար քննաւ,
Ես զիմն ամէն տեղ, ժամ քէ շոյեմաւ,
Յուրս, խոժոռադեմ գրած եմ, նրա՛ն
Գրածներուն՝ դժգոհ՝ եւ ապաժանան . . . :
Համա՞ծ ես արդեօք մեք Թեոդիկին . . . :
— Յոռի ճաշակի՛դ ապացոյց կրկին՝
Թէ գեղեցիկ չես գտնէր ան սրբան
Որուն պօյ-պօսին վրայ կը դողան
Գարբորձի խաւէն միջեւ Վալիսն Պաղ . . .
Միջեւ Չալքրձայ ուր լաւ ջուր կայ պաղ:
Յորեկի հասկի պէս ունի հասակ,
Եւ երբ ձեռքն առած յղի պայտասակ,
Այնուն սարսաւ նայումսովն աղու,
Փողոցէն կ'անցնի, ֆրիկ կը հեղու,
Իսկիսարի քաւ ոսկեղէն փոշին
Համբոյրներ կուսայ անոր կոր քուշին,
Եւ անոր գլխուն, փէհ, գեղազիւսակ
Յօրինէ կարծես մի փառապաշակ . . . :

(Շարունակելի)

ԱՆՓԱՍՆԱՆ

ՊԱԼԱՔԻ ՎԵՊԵՐԸ

Ե Ի

ԻՐ ԿՆՈՋ ՏԻՊԱՐՆԵՐԸ

Մարդկային Կատակերգութեան (La Comédie Humaine) ստուար էջերուն մէջ, ուր հեղինակները ցաւի կը փոխուի ու այդ ոսկիէ տողերուն մէջ վերջապէս կը լայանուի իրապաշտութիւնը՝ բոմանթիք ազգեցութեան տակ դեռ երազող միտքերուն՝ Պալաք առաջիններէն մէկը եղած է իրականութիւնը իր ցաւերով եւ նեւ խութիւններով առանց չպարտումի գիմաս գրաւելու։ Վիժածներու, անկարողներու եւ չարերու ապականուած հոգին ներկայացնելէ ետք՝ իր վիրաբոյժի անողորմ եւ բարեբար կորուզող, որուն կատարելութիւնը իր ընթերցողները կը ճանչնան, կարծես մասնաւոր հաճոյքով մը կը գառնայ իր կսնացի զմայլելի տիպարներուն։ Անոնք մեղի կը ներկայանան, հակառակ իրենց հոյակապ անմատչելիութեանը, գեւաղանցապէս իրական եւ կեանքով բաբախն։ Պալաք իր խորունկ իմաստասիրութեամբ եւ մտքի լայն հասկացողութեամբ սպրդած է անոնց էութեան աւելնէն թաքուն խաւերուն մէջ, նայուածքէ մը՝ ժպիտէ մը յաճախ քաղելով բոլոր այն տարրերը որոնցմով կրցած է համադրել իր կնոջային տիպարները։ Կինը՝ իր տկարութիւններով եւ մտքով անձնութեամբ պաշտելի, զգայնութեանց եւ զգացումներու անմատչելի նրբութեամբ հզօր, որ իր սրտին մէջ կը գտնէ անսպառնիք գոնձերը գորովաբեր, սիրոյ եւ զոհողութեանց։ Իր վկայութեան մէջ ընդհանրապէս զխաւոր տիպարը կին մըն է, երբեմն տիրական, հրապուրող, սիրազնիւ, երբեմն ալ զոհ՝ ընկերական կամ անհատական կիրքերու։

Պալաքի գործին մէջ մարդկային ընկերութեան յատուկ ծիծաղելի մոլուածութիւններուն, հոգեկան ախտերուն, անիրաւ մրցումներուն մէջ կնոջ տիպարը զօւլացնող ուղափառն է, միտքի եւ սրտի հանդիսոր՝ ուր հեղինակը գերադոյն բարձրութիւններու կը հասնի, բանաստեղծական աւելումով մը ստեղծելու կինը իր ժպիտին եւ նայուածքին առեղծուածային կախարդանքովը եւ հոգեկան անսահման շնորհքովը։

Ինչ որ ասակարգի ալ պատկանին, Պալաքի կին տիպարները կը կրեն այն ազնուական եւ տօնմիկ բարքերու կնիքը՝ որոնցմով մասնաւորապէս կը յատկանշուին. իրենց կեցուածքը, ձեւերը, խօսքերը հանգիստւոր ծանրութիւն մը ունին եւ իրենց կատարած գործերուն մէջ վեհանձն խորխորութիւն մը կայ, ինչպէս Աստուածաշունչի տիպարները՝ ամենէն անբաղանջ եւ աղքատներն ալ՝ antique վեհութիւն մը ունին որ զիրենք միանգամ

ընդ միշտ կ'ազատէ ռամկուծեան: Պալ-
զաքի նախընտրած միջավայրը սակայն
ազնուական դասակարգն է — Ֆոպուռ,
Սեմ-ժեռմեհը.— Անոր շքեղ սալոններուն
մէջ է որ կը հանգստանայ Տիկին տը Պօսէանի,
(Père Goriot) այն զմայելի դեր-
կոմսուհուն, որ իր անսանձ սիրոյն մէջ չա-
րաչար խաբուած՝ իր ցաւը եւ յուսահա-
տութիւնը կը խեղդէ հոգւոյն մէջ եւ ամ-
բողջ երեկոյթի մը կ'ընդունի հրաւիրեալ-
ները, միշտ գեղեցիկ եւ տիրակաւ, ջինջ
եւ անամպ աչքերով յուսախաբ ընելով
հիւրերը, որոնք գիտնալով Տիկին տը Պօ-
սէանի դժբաղդութիւնը կ'ապաստեն զայն
տեսնել ընկճուած եւ արցունքներու մէջ
թաթխուած, ճաշակել անոր յուսահատու-
թիւնը:

Իշխանուհի տը Գատինեան ան-
գութ պէրոզ մըն է. իր անձին անդիմա-
դրելի հրապոյրներովը ուժով ցած, ամէն
քայլին գրեթէ սիրտ մը կը ճզմէ ոտքերուն
տակ: Իր ապարանքը գրեթէ տաճար մըն
է, ուր ժամանակակից ազնուական երի-
տասարդութիւնը անիրականալի յոսերով
ցնորուած կը շտապէ պաշտելու իշխա-
նուհուն գեղեցկութիւնը: Տը Գատինեան
սերունդներ կը սնանկացնէ բարոյապէս եւ
նիւթապէս, մինչեւ որ ինքն ալ սնանկա-
ցած՝ կը ստիպուի վիլլա մը քաշուիլ և իր
ազնուական նկարագրին արժանի հպար-
տութեամբ առանց ցաւի կ'ընդունի իր նոր
համեստ վիճակը: Հոն է որ կ'անդրա-
դառնայ թէ իր փոթորկալից կեանքին
մէջ ճշմարտապէս եւ խորունկ սիրով մը
սիրելու առիթը եւ ժամանակը չէ ունե-
ցած եւ թէ իր գեղեցկութեան վերջալոյսը
կ'ուզէ անցընել այնքան շողշողուն սի-
րով մը, որ ամէն բան մոռցնել կուտայ
կնոյ, դերագոյն ցնորքի մը մէջ ար-

համարհել տալով բոլոր չափաւոր ու
զաղջ զգացումներէ թելադրուած ընկե-
րային օրէնքները: (Les Secrets de la
Princesse de Cadignan).

Այդ հազուագիւտ պերճանքներու
մթնոլորտին՝ Ֆոպուռ, Սեմ ժեռմեհի մէջ
է որ կը ներկայանայ մեղի դարձեալ
Տիկին Ֆիրմիանի, անթերի պարկեշտու-
թեան տիպար մը որ իր նշանածը՝ Տը
Քան կ'ստիպէ ետ դարձնել այն հարս-
տութիւնը զոր Տը Քանի ծնողքը խարգա-
խութեամբ իւրացուցած են չքաւորու-
թեան մէջ ձգելով ընտանիք մը: Եւ
միայն երբ Տը Քան կամովին աղքատա-
ցած կը ներկայանայ Տիկին Ֆիրմիանի
զայն կ'ընդունի սիրով եւ կ'ամուսնանայ
հետը:

Պալզաք կարողացած է ներկայացնել
կնոյ հոգւոյն ամենէն բարդ եւ անբացա-
տրելի էջերը իր Etude de Femmeին մէջ,
ուր վերջին ծայր ճշդիւ եւ նրբութեամբ
ուսումնասիրուած է կնոյ հոգին: Տիկին
տ'Էսթար միշտ զինքը դարպասողներէ
շրջապատուած, վստահ իր գեղեցկութեանը
հմայքին, սիրուած, շիացած, կը տեսնենք
թէ անխոհեմութեամբ կարդալով նամակ
մը — արդէն հասցէի սխալմամբ իրեն ե-
կած — ինչ յանկարծակի հրայրքէ մը կը
բռնուի, ինքն որ միշտ անվերջով եւ ան-
տարբեր յսած էր ամենէն տաք խօսքերը
եւ շշուկները, որ առանց կարդալու կը
պատուէր կասկածելի նամակները իր սիր-
տը կամովին պահպանելով ու եւ ներո-
շամիտ գորովանքէ. բայց մանաւանդ
չափազանց ճիշդ է այն դառն յուսախա-
բութիւնը՝ որուն կը մատնուի — նոյն իսկ
երբ կը խորհէր խստութեամբ վարուիլ այդ
նամակին հեղինակին հետ — երբ կ'իմա-
նայ թէ իր հոգին գրգռող այդ նամակը

սխալմամբ հասած է իրեն. Պալզաքի հետ
կիները միայն կրնան հասկնալ ասիկա:

Իրաւ է թէ Ֆոպուռ Սեմ-ժեռմեհի
ազնուական կիները կը շարժին միջավայ-
րին աղքեցութեան ներքեւ եւ այդ ճիւղ
վայելչութեան եւ պերճանքի կեանքին
մէջ իրենց գեղեցկութեան եւ սիրոյ սա-
տարողի դերը անհրաժեշտ կը դառնայ
գրեթէ:

Պալզաքի կիները այդ թաղէն դուրս
չեն կորսնցներ իրենց հոգիի գեղեցկութե-
նէն. րնդհակառակը, Balthazar Claës կամ
La Recherche de L'Absolue հոյակապ հա-
տորին մէջ, որ իրաւամբ իր գլուխ գոր-
ծոցը կը համարուի, կը գտնենք այն քաղ-
ցրը եւ սքանչելի տիպարներէն մէկը՝ որ
կարծես ամբողջ տիեզերքի մը գորովանքին
եւ անձնուէր սիրոյն գումարը կը կրեն ի-
րենց հոգւոյն մէջ: Պատմութիւնը պարզ
է եւ անձկալի: Պալթազար գիտունը
հսկայ դադափարէ մը տանջուած՝ գիշեր
ցորեկ անխոնջ կը տքնի իր աշխատանոցին
մէջ. անիկա բացարձակ կը փնտռէ. Տի-
կին Քլաէս, որ կը պաշտէ իր ամուսինը,
չկրնալով հասնիլ անոր մտաւոր թռիչք-
ներու՝ կը տառապի մութին մէջ. որոշ չի
գիտեր նոյն իսկ թէ ինչ բանի կը ձգտի
իր ամուսինը. անիկա թաղուած իր խո-
րունկ զբաղումներուն մէջ, կը մոռնայ ըն-
տանիքը եւ դաւաճները ու օրեր կ'անցը-
նէ առանց բառ մը իսկ փոխանակելու
իր կնոյ հետ. միւս կողմէ իրենց հարս-
տութիւնն ալ հետզհետէ կը հալի աշխա-
տանոցին մէջ եւ ծխանին մոխր չարա-
գուշակ միշտ կը սաւառնի տունին վրայ:
Պալթազար միշտ խորասուզուած գիտա-
կան հոգերու մէջ, չի տեսներ կնոյ վիշտը.
Տիկին Քլաէս երկար ատեն մաքառելէ
ետքը չկրնար տոկայ Պալթազարին ան-

«ՄԱՂԻԿ» ԹԵՐԹՈՆԸ (4)

Է. Ռ. ՀԱՐՏԻ

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ՄԱՐԴՈՑ

ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԴԱՐՁԵԱՒԱՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂՄՆԵՐԸ

ԵՒ ԻՐ ԵՆՑ ՍԵՐՆԵՐԸ

Հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ Պայրըն սկսած
էր պաշարել աշխարհի և իր կնոյ՝ դէմ, հարկ
չկայ հաւատալու այն պատմութեան զոր կ'ընէ
Տիկին Պիլըր Սքօու (Աղբար Թովմասի Տնակուն
հեղինակուհին) որ կ'ըսէ թէ Պայրըն մօզնէական
յարարներութիւն մը հաստատած էր արդէն իր
խորթ քրոջ հետ Երոզութիւնն այն է որ այդ և
կին բոլորովին անյարմար զոյգ մը կը կազմէին,
կը պատմեն թէ Պայրընի սեռականութիւնը կ'ըսէր.
«Ո՛ր և է կին կրնայ վարուիլ իմ տիրոջ հետ, ի
բաց առեալ տիրուհին»

Պայրըն իր ներքին կեանքին մէջ շատ ան-
հանդուրժելի արարքներ կը գործէր. իր կնոյ պէս
հանդարտ բնաւորութեան տէր կին մը կրնար
միթէ տոկալ այն տեսակ ընթացքներու, զորս
Բիմարական կարելի է կոչել. օր մը, Պայրըն կա-

տաղութեան վայրկեանի մը մէջ թանկագին ժա-
մացոյց մը կրակին մէջ նետեց և զայն կտոր կտոր
բրու հնոցի ակելով մը, Այդ առաքինասէր կինը
կրնար լուծեալով ակնատես ըլլալ իր տան
մէջ պարզուած տեսարաններուն, երբ մէկ տար-
ուան մէջ Պայրըն ինն ամբողջ պտուղի համար
դատապարտութիւն կը կրէր. Եւ տակաւին տ-
անցմէ աւելի անտանելի բաներ կային, այնպէս
որ Տիկին Պայրընի ուրիշ բան չմտցնէր ինք, այլ
իր ամուսինէն բաժնուիլ:

Միւս կողմէ, իբր չքմեղացում մը Ձիւտ Հա-
բուտի հեղինակին, պէտք է ըսել որ բանաստեղծի
մը համար ալ անհանդուրժելի է, երբ իր կնոյ ան-
համբերութեամբ կուգայ հարցնել թէ երբ վաղ
պիտի անցնի ոտանաւոր գրելէ. կամ թէ յայտա-
բարել որ իրապէս բանաստեղծական աւելի
չունի, Աւելին կայ. տիկին Պայրըն յաճախ կը կոտ-
րէր իր ամուսնոյն գրասեղանը և մէջէն թուղթեր
կը զրկէր անանկ մարդոց, որոնց պէտք չէր բնա-
ղրելուի:

Ամբողջ հատոր մը պէտք պիտի ըլլար լեցնել,
պատմելու համար այն սիրային արկածները, զոր
Պայրըն ունեցաւ Կոմսուհի Կուլիշիլի և ուրիշ
ներու հետ, երբ այլեւս ամէն յոյս կորսնցուցած
էր իր կնոյ հետ հաշտուելու մասին: Ասկէ զատ,
ու է քննադատ որ չէ ունեցած նոյն փորձու-
թիւնները և տառապանքները, կարող չպիտի ըլ-
լար թերեւս պէտք եղած կերպով ներկայացնել
այդ սիրային արկածները:

* * *

Բանաստեղծներուն մէջ Կեօթէ ուրիշ օրինակ
մըն է, որ իր անձնական գեղեցկութեան աղետա-
բեր ձերքը չարաչար գործածեց: Սերային խոգիւ-
ներու մէջ գերման բանաստեղծին ցոյց տուած կամ-
շտութիւնը սովորական դիտողութիւն մըն է ար-
դէն: Իր բազմաթիւ տարփանքներուն երգերը միեւ-
նայն եղանակին թրթուռներն ունին, միշտ նոյն
նիւթը — իսկապէս պաղ սրտի մը քմահաճոյքները.
որոնք տառապեցուցած են և միանգամայն ճրճ-
ուեցուցած են զինքը:

Կեօթէ պատմելով թէ իր երիտասարդու-
թեանը օրերուն որքան կը սիրէր բնական պատ-
մութիւնը, կ'ըսէ. —

Կը յիշեմ թէ երբ մանուկ մըն էի, ծա-
ղիկները կտոր կտոր կ'ընէի տեսնելու համար թէ
ըլթակները ինչպէս միացած են բաժանին մէջ.
նոյն իսկ թռչուններուն փետուրները կը փեթու-
տէի, հասկնալու համար թէ թռչուններուն մէջ ինչ
կարգով շարուած են անոնք:

Ու Կեօթէ միեւնոյն կերպով վարուեցաւ
կանանց հետ:

Յիշենք միայն մէկ քանին այն կին-թուռն-
ներէն, որոնց փետուրները Կեօթէ փեթեց քիչ
թէ շատ կրէչէն, Աննա Փաթարինա, Մայքսնէր
Լյմիլեա և Լուլիենտա, այս վերջին երկուքը Կե-
թէօի պարի դասատուին աղջիկներն էին: Բայց
շուտով ասոնց սէրերուն տաղտապանքն ազատե-
ցաւ. Կեօթէ և սիրեց Շարլօզ Պըֆը (Վերթերեր

տարբերութեան եւ անշուք կը մեռնի սիրտը խոցոտուած իր գաւազներուն ապագայ խախտուած վիճակէն, զոր կը գուշակէ, բայց մանաւանդ վիրաւոր ամուսնոյն անտարբերութենէն՝ որուն անունը չըթուենք իր վրայ կը մնայ սակայն մինչեւ վերջին րոպէն։ Պալթաղար քիչ մը ատեն կը ցնցուի իր կնոջ մահուամբ եւ պահ մը ինքզինքը կը դատապարտէ, բայց գիտութեան հմայքը նորէն կը կաշկանդէ հոգին եւ ա՛յ աւելի մոլեգին կը փարի իր փորձի մեքենաներուն, իր տղոց անուններն վերջին պատառն ալ նետելով վառարանին մէջ։ Վերջապէս ամենէն արհամարհուած եւ չհասկցուած՝ փողոցը տղաքներէն իոկ ծաղրուելով կաթուածահար կը մեռնի գտային միտքարող մտածումին մէջ։ Այդ սքանչելի գիրքը կարգալու է թափանցելու համար կնոջ հոգեւոր անսահման եւ սքողուած ուժերուն, որով տկար եւ տառապող կին մը քաջութիւնը կ'ունենայ իր ամուսնոյն մակարդակին հասնելու եւ անոր ընկերութենէն չմերժուելու համար հասկնալ ջանալով քիմիաբանական ցամաք կանոնները եւ գիտական ամենախրթին տեսութիւնները։ Նոյն կինն է սակայն որ, երբ կը տեսնէ թէ ամէն ջանք անօգուտ է, իր սիրած ամուսնոյն գուրգուրանքը վաստակելու համար, փափուկ ու դիւրագոյն՝ արեւէ զրկուած ծաղիկի մը նման գլուխը կը ծռէ։

Նոյն անուշ եւ արի տիպարն է Էօթէնի Կրանտէ, այս անգամ դաւաճի մը մէջ է որ կ'անցնի կատակերգական բայց միանգամայն տխուր պատմութիւնը դժբաղդ աղջկան մը՝ որ օրօրոցէն սեղմուած եւ ճնշուած է ագահ հօր մը փցուն եւ ծիծաղելի հայրեններէն։

Լօդը), և սակայն շատ ժամանակ չանցած Աննա Սիպիլա Միւնխը եղաւ իր սիրոյն դիցուհին։ Այն թէ քիչ մը ատեն ալ սէր տածեց Աննա Լիլիապպէթ Նեօնէմանի (Լիլի) պառնոտահի ֆօն Շեֆայնը խորապէս սիրելէ առաջ։ Այս վերջինը այն նախապայտէն է, որուն վրայ ձեւելով Վերթեր կը ներկայացնէ հրապուրիչ կոմսուհին իր Wilhelm Meister-ին մէջ։

Կոմսուհի Շեֆայն տղէն եօթը զաւակներու մայր մըն էր, երբ տառջին անգամ հանդիպեցաւ Կէօթէի բայց, թերեւս ընտանեացի փառնաւոր կերպով մը հրապուրուած չէր իր կեանքին մէջ։ Կէօթէ երեք գիշեր անքուն անցուց, որովհետեւ Զիմերմանի նկարագրութիւնը խելայեղած էր զինքը։ Կ'ըսուի թէ Կէօթէ հազարէ աւելի նոմակ գրեց կոմսուհիին։

Բայց գերման բանաստեղծին նշանաբանն էր «Գեղեցկութենէ գեղեցկութիւն», այնպէս որ ժամանակ անցնելով ուրիշ կիներ եկան գրաւել կոմսուհիին տեղը։ Այսուհանդերձ, որքան որ վերաւորեց Պառնոտահի սիրտը, անոր փորը երկար ատեն կ'առնուէր։ Կէօթէ սովոր էր իր սեղանէն Պառնոտահիին զրկել այն ամէն կերակուրները, որոնցմէ ինք հաճոյք կը գգար, և զարմանալին այն է որ նոյն այդ սեղանին վրայ միասին կը ծաշէր իր բուն կինը՝ Քրիստինան Վուլքիուս։ Այս կինը սիրուն էր, թէպէտ ձեւով՝ կ'ըսէ, միայն ընկերական գիւրքը բարձր չէր, ասկէ զատ վերջերը

Պարոն Կրանտէ՝ նախկին տակառագործ մը՝ կամաց կամաց կը հարստանայ եւ յետոյ կ'ամուսնանայ հարուստ կնոջ մը հետ։

Իրենց այդ ամուսնութենէն կը ծնի Էօթէնի։ Գիպուածը կամ Կրանտէի չափազանց ագահութիւնը կը նպաստեն նախկին տակառագործին որ մինչեւ 18 միլիոնի տէր ըլլայ։ Կինը կրաւորական տիպար մը, զոհի պէս գլուխը կը ծռէ ամուսնոյն անտանելի վարմունքին։ Զայն ընդունելով իր իր տէրը եւ պաշտելով իր աղջկի, որ իր դժբաղդ եւ ցուրտ կեանքին միակ միտքարողութիւնն է։ Էօթէնի Կրանտէ գեղեցիկ է, բայց այնքան պարզ որ, ատոր գիտակցութիւնը իսկ չունի, իրենց խախտած տանը ստուերներուն մէջ միշտ թարմ, մաքուր, երջանկութեան իսկ անգիտակ կ'ապրի իր թէ կեանքը այդ ըլլար, այդ գոհային տունը, ուր հացը, շաքարին կտորները, կաթն իսկ չափուած, կ'առնուէր, եւ ուր սովորականէ դուրս ամենադողն սպառում մը կատարուէր կը պատճառէ ագահին։ Խեղճ աղջկի իր պարտականութեանց եւ հօրը շուքին մէջ սեղմուած կ'ապրի, ինչպէս կ'ապրին մեծաւորիկ բոյսերը, մինչեւ այն օրը որ կը տեսնէ հօրեղբոր տղան, անանկացած եւ դժբաղդ որ Բարիզէն կուգար, առանց դեռ գիտնալու իրեն սպառնացող աղէտները։

Էօթէնի նախ կը սիրէ այդ Բարիզէն հասնող նրբահասակ եւ վայելուչ երիտասարդը անմատչելի էակի մը պէս, բայց երբ կը տեղեկանայ անոր բուն վիճակին, այն ատեն դործով ալ կ'արտայայտէ իր սէրը։ Գերագանց փափկութեամբ մը գրուած են այն էջերը, որոնց մէջ Պալթաք Էօթէնիի միտքարող անձնութիւնները կը պատմէ, այդ մեծ սիրտը որ մէկէն

կ'արիանայ սիրելին ամօքելու համար մինչեւ անոր տալով իր ոսկիները, զորս հայրը նուիրած էր իրեն եւ որ յաճախ ագահութեան տագնապէն բռնուած՝ կ'ուզէր տեսնել, մատնեւուն մէջ բռնելու եւ ալ չպիտի խօսիմ այն հերոսային կորովին վրայ՝ սէրէն ուժովցած՝ երբ հայրիկը կը պահանջէ իր աղջկէն ոսկիները։ Ու մութին մէջ լացերը եւ տառապանքը մօրն ու աղջկան Կրանտէի մոլեգին բարկութեան ենթակայ, անոր բռնեցքին տակ ճղմուելու պատրաստ, բայց հաստատապէս որոշած՝ իրենց սիրելի երիտասարդին անունը չտալու երբ ագահը կը պահանջէր զայն գիտնալ։

Այսպէս, Պալթաքի կանացի տիպարները իր դողտը եւ արի հոգիէն ցուցած կը ներկայանան մեզի, ինչ միջավայրէ ալ ըլլան՝ ամէնէն խոնարհներէն մինչեւ իշխանուհիները, երբեմն զգայնիկ եւ դուրաքեկ առաջին ցնցող զգացումէն, ինչպէս տեղոյն ծաղիկները անարեւ երկիրներուն, երբեմն ուժով իրենց հրապոյրներուն գիտակցութեամբը հազիւ երանադուած գեղեցիկ կիներու յատուկ անտարբեր չարութեամբ։ Բայց միշտ նոյնը սիրոյ տիրական զգացումին մէջ, տրոփուն եւ կորովի, ամենէն անկարելի զոհողութիւններուն պատրաստ, ըլլայ այն տոհմիկ ու անմատչելի կին մը կամ փողոցի պչրուհի մը։

ՉԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Քրիստինան ինքզինքը տուաւ գէշ ունակութեանց, որոնք սակեցին իր գեղեցկութիւնը և պատճառեցան ընկերական ծանր անպատեհութեանց։ Այն թէ այդ կնկան հետ մէկ քանի տարիներ տարբերէ ետք ամուսնացած երբ արդէն յիսուն եւ ութ տարեկան էր։ Տասը տարի յետոյ Քրիստինան մեռաւ։ Աս ան ըսին թէ Կէօթէ աղէկ աղատեցաւ, բայց հակառակ իր կնոջ թերութիւններուն ինքը մեծ ցաւ մը դգաց անոր մահուանը առթիւ։ Իրար սիրած և իրարու անհուսէր եղած էին ամբողջ քսան եւ ութ տարիներ։

Իր եօթանասուն և չորրորդ տարեկանին մէջ այրելացեալն Կէօթէ մտաւ . . . ոչ թէ գերեզման, այլ նոր սիրոյ մը աշխարհին մէջ։ Իր սէրը անպատասխանի չմնաց, միայն թէ Կէօթէ վախճանով որ ամենքը կը խնդացնէ իր վրայ ետ կեցաւ ամուսնանալէ առաջ նոր Քրիստինուհիին հետ։

Բայց Կէօթէի սիրած կիներուն շարքը աւարտուելու համար պէտք է յիշատակել Տիկին Զիման նովբան ալ, որ «կատաղի կերպով սիրահարած էր պերճաբոս ծերուկին հետ»։

* * *

Մաթիլտ Միքա, սիրուն, ոչ դաստիարակեալ, միտմիտ բայց անհուսորէն հրապուրիչ և հաւտ տարիմ Բարեգուհի մը՝ Հայնէի կինը եղաւ, բարեհաջողութեամբ մը պէս հսկելով անոր վրայ, ծերուկութեան օրերուն մէջ։ Կինը չէր հասկցած գերման

բանաստեղծը, բայց կը սիրէր զայն։ Կնոջ համար Հայնէ չէր մեծ քերթողը կամ թէ հուշակաւոր հեղինակը։ Նոյն իսկ Մաթիլտ բուն չէր հասկնար իր ամուսնոյն բանաստեղծութիւններէն, զորս չէր ալ կարդար։

Հայնէ շատ կը կատակաբանէր իր կնոջ հետ, անգամ մը Մաթիլտին ըսաւ.

— Իմ մահէն յետոյ դուն նորէն ամուսնացիր։

— Ինչո՞ւ, հարցուց կինը անձնութեամբ.

— Որպէս զի գտնուի գոնէ մէկ մարդ մը որ ողբայ իմ վրայ։

— Կատակը մէկգի, Հայնէ, դուն աղէկ գիտես որ տառնց ինձի չես կրնար մնալ։

Հայնէ իր ամբողջ ստացուածքը կտակեց իր կնոջ՝ «որ այնքան հաւատարիմ էր որքան գեղեցիկ, և որ կեանքս զուարթացուց»։ Բայց ասով հանգերձ բանաստեղծը յաճախ կը գտնուէր իր «նոսրութեան» ինչպէս սովոր էր կուշի իր կինը թէ անիկա աւելի կը գուրգուրայ թութակին քան թէ իր վրայ, կամ թէ ամբողջ գիշերը արթութեամբ կը հսկէ կատուին վրայ որ իր անանջ ծանկրուած էր, ծեփելիքները կը պատրաստէ, զոհողութիւն մը որուն տրճանի չպիտի ըլլար թերեւս մարդկային արարած մը։

(Շարունակելի)

Կ Ը Փ Ն Տ Ո Յ Ս

Ահ, կը փնտնեմ կոյս կղզեակ մը, կոյս սրտերու շուստան,
Որ չըլլայ հոն հեժք մարդուն ոչ ձայնն անոր ոչ ժխոր,
Պատկ ծով մը կղզեակը այն անձի, անհո՛ւն անասունսն,
Ու իր ծաւի աշիփներով սուրբ համբոյրներ տայ անոր:

Լուսնակ մը հոն կուզեմ տեսնել որուն արծաթ շողերուն,
Նայած չըլլան մեղամաղանս մարդոց այն արցունքոս,
Հոն խնկաւե՛ս մայրիկներու կամ եղբի՛ն ծառերուն,
Շուրջ նստած չըլլան երբեք մայրածի՛ններ մտածկոս:

Կոյս կղզեակին կոյս հողերուն քափուած չըլլան, ա՛հ երբեք,
Կարիքները արցունքներուն դժբաղդի մը արտաբեկ,
Հոն կոյս քերթերն շուշաններու մարկիզ գումպուլ յար փրփին,
Որոնց անքի՛ծ կուսութեանը մարդոց ձեռքեր չհային:

Հոն սիւժն առնուն խորհրդաւոր հիւսիս իրեն մեղեդիին,
Վարսադիսակ ծառոց մեղեկն խօսնակն երգե արագին,
Սե՛ր, սե՛ր միայն, ժպտի ծովը ժպտի երկինք անխորով,
Ու կոյս կղզեակն միշտ կոյս մնայ խաղաղ, հանգիստ, անվրդով:

Ահ կը փնտնեմ այդ կոյս կղզեակն կոյս սրտերու շուստան,
Որ չըլլայ հոն հեժք մարդուն, ոչ ձայնն անոր ոչ ժխոր,
Ոչ ցաւն անոր ոչ վշտերը քափուն շո՛ւն անասունսն,
Հո՛ն, հոն միայն պարիզ կ'ուզեմ կեանք մը անվիշտ կեանք մը խոր:
ՍՍՍԱՍՆ ՎԱՐԴ.

Փ Տ Ե Ա Լ Ս Ե Ք

Անուրջներս դրդեակներ են հոյակապ,
Պատրանքն՝ անոնց խաւարումս խոր վիրապ:

Այգերուս մեջ պատկերդ կայ փորագիր,
Անոր համար ես գտնեմ միշտ կը փակեմ.
Ի՛նչ փոյթ քե դուն կ'երթաս փնտնել նոր երկիր,
Ես կը նայիմ ետեւդ յար՝ ժրպատեմ:

Իմ սեռս վայրի մը շաղապար մըն է պերճ,
Անոր համար տերեւաքաւի չունի ան.
Կիսն ու հուրին ուտերուն տակ քարձաքերձ,
Գիշեր ցերեկ ճըռուողեղով կուգան ման:

Ես ասեցի մեղի՛ հեշտութիւնն Յափրանքին,
Անոր համար Վայելքս եղաւ շուն հասնում,
Դեռ չը գրկած գարունները՝ զուարթագին,
Բեկորք մ'եղայ, յար ըսպասող ու ջրհում:

Անուրջներս դրդեակներ են հոյակապ,
Պատրանքն՝ անոնց խաւարումս խոր վիրապ:

ԼՍԻՈՆ ԲԻՐԻՇԱԾԱՆ

Կ Ի Ն Ե Ր ՈՒ Ն Ա Շ ՈՒ Ն Ը

Պալլաք պրպտած է երեսուն տարե-
կան կնոջ հոգւոյն ամէնէն թաքուն ծալ-
քերը, որովհետեւ կը կարծէր թէ կնոջ
համար այս տարիքին մէջ է որ կը հասնի
բնախօսական և բարոյական տեսակ մը
տագնապ: Այս տարիքն էր — եւ միշտ է
— կնոջ համար կեանքի դարձը, ճիւղա-
ւորումը ուրկէ կը բացուին այնքան ճամ-
բաներ որոնցմէ մին պէտք է ընտրել:

Եւ ընտրութիւնը միշտ դիւրին չէ
բուրումնաւէտ ճամբուն, թարմ մամուռ-
ներով զարդարուած ուր կը ծաղկին հա-
ճոյքի ծաղիկները եւ փոշոտ ճամբուն
մէջ, միօրինակ եւ ուղիղ, համակերպու-
թեան եւ պարտականութեանց ճամբուն:
Էութեան ճիւղ միջօրէին, արեւը շողշո-
ղուն է, կիրքերու եւ ցանկութեանց ա-
րեւը որ քիչ մը կ'այրէ զգայարանքները,
եւ վերջապէս, շատ ծանր է երբեմն յա-
ռաջանալ չոր ճամբուն մէջ երբ, մօտիկդ
կանանչներուն մէջ կ'երկարի ծաղկազարդ
ճամբան որ կը տանի հաճելի պատահար-
ներուն:

Անտարակոյս այսպիսի նիւթ մը Պալ-
լաքի նման ուժով դիտողի մը համար
սքանչելի ուսումնասիրութիւն մըն է:

Ինծի համար, ուրիշ մը կայ ա՛լ աւելի
շահագրգիռ թերեւս, աւելի անձկագին
մանաւանդ բայց աւելի դժուար եւ կը
ցաւիմ որ դեռ վարպետ մը զայն նիւթ
չէ ընտրած: Ուսումնասիրութիւնը՝ 40 կամ
45 տարեկան կնոջ, երբ դեռ պառաւ չէ
եւ որուն համար սակայն ընդհանրապէս
կ'ըսեն. — «Ալ եւս երիտասարդ չէ»:

Ուրիշներու նման արդէն քանի մը
տարիէ ի վեր ընտրած է բազմաթիւ
ճամբաներէն մէկը. բայց ինչ որ ալ ըլ-
լայ իր ընտրութիւնը, պզտիկ շաւիղները
լայն կամ կողմնակի ճամբաները այդ հա-
սունութեան տարիքին մէջ, նահանջը, վե-
րադարձը անկարելի է: Մեծ կայանը ա՛լ
անցած է, իր կեանքը զծուած է. զայն
վերջացնել կը մնայ իրեն վերջնականա-
պէս որոշած կամ ընդունած ուղղութեան
մէջ:

Եւ ես այս էակը անհունապէս շահա-
գրգիռ կը դտնեմ: Անոր հոգեբանութիւնը
ի հարկէ կը զբաղեցնէ միտքը անոնց
որ կնոջ մէջ ուրիշ բան կը փնտնեն, քան
միայն զգայնութիւններու պարտադր
մը: Անկա իր մէջ ունի երիտասարդու-
թիւնը, սերը, յոյսեր եւ յուսախաբութիւն-
ներ, անկա ունեցած է զգայական կամ
արկածալից պատմութիւն մը, եւ կամ
թերեւս ընդունած եւ նախընտրած է
պարկեշտութիւնը. բայց ամէն պարագայի
մէջ սպարած է:

Նաբոլէօն կիներու համար կ'ըսէր թէ
ժանեկային հոգի մը ունին. կեանքը բա-
ւական պատռուածքներ կը բանայ այս

ժամանակին վրայ, 40 տարեկանին ասոնցմէ ոմանք կը նշմարուին արգէն՝ Վարդապետ տարիներ կամ գառն տարիներ ամէնքն ալ նշանակուած են առաւել կամ նուազ այս թիւի եւ հիւսուածքին վրայ եւ միշտ թշուառութիւնը կամ նիւթական սլայքարները չեն որ ամենէն խորունկ հետքերը կը ձգեն:

Եւ դեռ կը տեսնեմ որ իւրաքանչիւր ապրուած օրերուն վէրքերը, թեթեւ խորշոմներով արգէն ակօսուելու սկսած, բոլոր կեանքին պատմութիւնը ամփոփուած՝ իրենց գաղտնիքին մէջ մասնաւոր քանադոսութիւն մը ունին, տգիտն, տխուր անուշութիւնով մը համակուած եւ սակայն խաղաղ, տպաւորութիւնը իրերուն եւ էականութիւնն որ գիտենք թէ իրենց apogeeին չեն բարձրանար, այլ յամրօրէն կը դիմեն իրենց վերջին:

Բայց եթէ մեզի անտարբեր կը թուի իրերուն մաշիւր, մարդոց ծերանալը, առանց սրտի սեղմումի չենք կրնար տեսնել սակայն գեղեցիկ ծաղիկներուն եւ երիտասարդ կիներուն թուովիւ: Հակառակ ամէն բանի երբ աչքերը կ'սկսի սքանչելի ամառները կ'երազենք, եւ գարուններուն բողբոջումներով բեղուն, որ մաշերը կը մութնեն եւ ծոծրակները կ'ոսկեղծեն, չրթունքները կը վարդագունեն եւ մօրթը կը փափկացնեն փայլալիւսներու համար: Հակառակ մեզի կը խորհինք կորսուած համայնքներուն եւ այնքան երազներուն՝ հիմա մեռած, իրականութիւն դարձած ըլլալուն համար եւ կամ թերեւս շատ երկար ատեն երազ մնալուն համար:

Բոլոր այս անցեալը վերստին կ'ապրի, կ'արտայայտուի նորը բուրմունքի մը պէս այն կիներէն, որ կը մտնեն իրենց կեանքի աշնան մէջ, անոր տալով եզակի հրապոյր մը, հմայքը եղանակին, ուր ամէն բան կը խաղաղի եւ որ սակայն կը շողշողի երբեմն սքանչելի եւ արեւոտ երկններով:

Մեր մէջ արթնցած այն զգացումին մէջ — մեզմէ անոնց համար որ ճշմարիտ սիրահարներն են ոչ թէ կիներուն այլ կ'ընդ — ցաւի երանգ մը կայ, մելամաղձոտ կէտմը եւ ամէն պարագայի մէջ, միշտ յարգանք եւ երախտապարտութիւն պիտի ըլլայ եւ երբեք ծաղրանք իր գեղեցկութեան մէջ վիրաւորուած աստուածութեանը համար:

Մեր մէջ ամէնէն փափկաճաշակները հասունութեան այս հրապոյրներուն համար, մասնաւոր ճաշակ մը կը զգան: Անոր համար որ, ինչպէս կ'ըսէր Տիկին տը Ժիրարտէն, կնոջ հանճարը բնազդմամբ կազմուած է եւ բնազդն է որ զիրենք կը մղէ ներդաշնակութիւն մը կազմելու իրենց 40րդ տարին եւ պիտանքով զարգարուիլ առաջին ճերմակ մազերով:

Շատերուն համար, անիկա հասունութեան

թիւնն է, հետո՝ անկուճի ըլլալէ նոյն իսկ տղեկներու համար, յաճախ կեանքի առաջին ժողիտը կ'ըլլայ, ինչպէս միգրացիոն օր մը որ մէկէն կը լուսաւորուի ճառագայթէ մը:

Բայց ինչ որ մանաւանդ ըսելու է, այն է թէ 40 եւ 50 տարեկան կին մը ուրիշ կիւն մը կը դառնայ: Իր ձգտումները, դրօժերը, պարտականութիւնները կը փոխեն իրենց նպատակը, կամաց կամաց կ'իրքերը կը մարին: Յեղաշրջութիւն մը կը կատարուի իր մէջ որ իրեն կուտայ մօր մը եւ դաստիարակուելու մը հանգամանք, մարդերու համար, լաւ առաջնորդող մը կը դառնայ եւ միւլթարող յաճախ, յեղաշրջութիւն մը որ զինքը սէրէն աւելի գողտր զգացումներուն կը դարձնէ անձնութիւնէն զթուրեան: Եւ կնոջ այս նոր դերը շատ գեղեցիկ է:

Թեթեւամիտներն են միայն որ կը կարծեն թէ կնոջ միակ գոյութեան իրականութեան ֆիզիքական գեղեցկութիւնն է եւ միակ նպատակը՝ անկէ օգուտ քաղելու եղանակը:

Անշուշտ, սքանչելի եւ գինովցնող բան մըն է այս, բայց ասկէ դուրս կ'ընդ թեւեւ իր ճշմարիտ դերը կ'ստանանք երբ կը դադրի միմիայն հրապուրող էակ մը ըլլալէ:

Ամենէն երիտասարդները, սիրունները, յաճախ կը տառապեցնեն: Նուազ երիտասարդները որ այլեւս այնչափ գեղեցիկ չեն կ'սկսին բժշկելու: Միւլթարել, ամօքել, դարմանել, գիտութիւն մըն է որ կ'ընեն զիտեն իր վերջին կատարելութեան մէջ: Կ'ընեն որ ապրած, սիրած է որ կրած է կեանքի փորձերը, կը գուշակէ ցաւերը, անիկա ունի միւլթարութեան արուեստը, որ կ'ամօքէ եւ աննիւթական փայլալիւսներու գաղտնիքը: Անիկա է որ կրնայ այրերուն — որ տղայ կը մնան մինչեւ իրենց ծերութիւնը — գորովագին փղձկուներ պատճառել եւ լացնել մոռացութեան եւ նոյն իսկ ներումի անուշ արցունքներով:

Բոլոր անոնք որ կը խորհին ընկերական բարեշրջումի մը, բոլոր անոնք որ կը խորհին թէ այն պիտի ըլլայ հետեւանքը բարոյական եւ աստիճանաւոր օրէնքներու՝ յոյսերն զրած են այս ապրող ուժին վրայ:

Այս կարգի շատ մը պատճառներով է որ անոնք որ այլ եւս երիտասարդ չեն հակառակ որ երբեմն զանոնք վիրաւորողներ կը գտնուին անխառն շարակամութեամբ մը — իմաստասէրին համար կը մնան ուսումնասիրութեան շատ գեղեցիկ նիւթ մը եւ ամենուս համար պէտք է ըլլան պաշտամունքի առարկան:

Եթէ անոնցմէ ոմանք — աւերողութեանը բաղդատմամբ շատ հազուագիւտ — ծիծաղելիօրէն կը մաքառին տարիքին դէմ, ինչ կ'ըլլայ, չսպաննենք անգութ

խօսքով մը իրենց պերագոյն պատրանքը: ասիկա այնչափ հաճոյք կը պատճառէ իրենց եւ մեզի այնչափ քիչ նեղութիւն: պէտք է խորհիլ թէ այս բացառութիւններուն ըով կան բոլոր միւս կիները, ուրոնց մտքին մէջ երբեք ծիծաղելի զազափար մը չի սպրդիր, քաղցր էական իրենց աշունին մէջ եւ զորս պէտք է սիրենք, ինչպէս կը սիրենք նոյնմեքի քրդանդէմները, պերճօրէն բարձրացած իրենց երկայն ցողուններուն վրայ եւ գունագեղձ առաջին ձիւնին ներքեւ:

Մ. Բ.

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ

ԽՆԶՊԵՍ ԿԸ ԲԱՐԳԱԽԱՃԻ

Ժամանակակից Եւրոպայի մէջ պարագուած տեսարանը ժողովուրդներու բարագաւաճման ամէնէն անտարբերներն իսկ կը մղէ խորհրդածութեանց: Մեր աչքերուն առջեւ ընկերային նոր երեւոյթ մը կը բացուի, որ անհուն կարեւորութիւն ունի. մէկ քանի տարիներու մէջ գերման ժողովուրդը հրաշալի թուիլ մը առաւ, որ անակնկալ յաջողութիւններուն ապահովութիւնը տուաւ իր ճարտարարուեստին, վաճառականութեան եւ ելմտական վիճակին:

Եւրոպայի մէջ շատեր տակաւին այն համոզումը ունին թէ չկայ ուրիշ ռազմավայր մը, բացի այն տեղերէն ուր բանակները կը խուժեն. Ֆրանսագիւղ, զոր օրինակ, շատ լաւ գիտեն թէ 1870ին յաղթուեցան գերման զորքերէն, բայց նոյն զիտակցութիւնը ունին միթէ իրենց ճարտարական եւ առեւտրական նուաճման մասին. տարակուսելի է այդ:

Կարգ մը մարդիկ կան, որոնք յուսաւ հատութեամբ եւ անտարբերօրէն կը դիտեն այս երեւոյթը. ուրիշներ իրենց միւլթարութիւնը կը գտնեն սա կարծիքին մէջ թէ քաղաքական, զրակայն եւ գեղարուեստական գերակշռութիւնը հաւասարապէս ոյժ մըն է: Ասոնք անգիտակներն են այն սոսկալի պայքարին որ տեղի կ'ունենայ շարունակ, բոլոր ծովերուն վրայ, նաւահանգիստներուն մէջ, հաշուսեղաններուն վրայ, գործարաններուն եւ առեւտրական հաստատութեանց շուրջ:

Ամէն ժամանակ աւելի հիմա է որ յաջողութիւնը չի գար ըստ բախտի, այլ կը գնուի ըստ արժանւոյն. Բախտը այլեւս կորսնցուցած է իր աչքին կապը եւ անիւր. անիկա եղած է հիմա յստակատես եւ շատ խելացի անձ մը:

* * *

Գերմանիոյ ստացած արտաքոյ կարգի բարգաւաճման պատճառներուն մէջ, առաջին կարգին վրայ պէտք է դնել բնակչութեան աճումը: Վերջին տասը տարուան միջոցին Ֆրանսա միջին

հաշուով 29,000 անձի յաւելում մը ունեցած է, մինչդեռ Գերմանիա՝ 700,000է աւելի: Եթէ ծնունդներու եւ մահերու թիւին համեմատութիւնը նոյնը մնայ, 1950ին 200 Գերմանացի պիտի ըլլայ 100 Ֆրանսացիի դէմ:

Դեռ շատ հեռու չէ այն ժամանակը, երբ ամէն մարդ արհամարհանքով կը խօսէր այն «խեղճ Գերմանիա»-ին վրայ, որուն աղգային միակ ճարտարութիւնը պատերազմն էր: Բայց Գերմանիա պահելով հանգերձ իր զինուորական ոյժը, եղած է նաեւ ճարտարական առաջնակարգ տէրութիւն մը: Տասնեւհինգ տարիէ ի վեր գերմանական մեքենաներուն արտածումը կրկնապատկուած է, մանաւանդ ելեքստրական գործիքները: Քիմիական նիւթերու եւ դեղերու գործարանները այնքան յառաջդիմած են որ Գերմանիա ամէն տարի 300 միլիոն մարքի անիլին կ'արտադրէ: Առեւտրական բարգաւաճումն ալ ճարտարականին հետ քով քովի կը յառաջդիմէ. կը յիշուի թէ Վիլհելմ կայսրը Շվեյթիին աղատ նաւահանգստին բացման առթիւ կ'ըսէր. «Մեր ապագան ջուրին վրայ է»: Այսօր, գերման շոգենաւներուն տարողութիւնը 30 առ 100 աւելի է ֆրանսականներէն. իբր ծովային առեւտրական ոյժ Ֆրանսա հինգերորդն է եւրոպական տէրութեանց միջեւ. 1893էն 1898 Գերմանիոյ մէջ 880,000 թոնո տարողութեամբ նաւ մը պատրաստուած է, մինչդեռ Ֆրանսոյի մէջ՝ հաղիւ 253,000 թոնո: Գերմանիոյ եւ Մ. Արեւելքի յարաբերութիւնները, որոնք 1887ին սկսած են, կըրկնապատկուած են արդէն:

Բայց որոնք են այն պատճառները, որոնք այս անօրինակ բարգաւաճումը կը պատրաստեն: Պատճառները շատ են անշուշտ, բայց առաջին կարգին վրայ պէտք դասել ժողովուրդին աճումը: 1840ին Ֆրանսա շատ աւելի բնակիչ ունէր քան այժմու գերման կայսրութիւնը՝ իր ամբողջութեամբ: Արդ, այսօր Գերմանիա կը հաշուէ 54 միլիոն բնակիչ, միջդեռ Ֆրանսացիք 39 միլիոնը չեն անցնիր:

Ժողովրդային այս աճումը բնականաբար գաղթականութեանց նորագոյն հոսանքներ կը բանայ: Կարելի չէ ուրանալ որ Գերմանիա իր առեւտր. բարգաւաճումը մասամբ կը պարտի այն գերման գաղթականներուն, որ թէպէտ նիւթապէս անկար, բայց յանդուգն եւ կենսալիր լինելով աշխարհի ամէն կողմը կը տարածուին եւ իրենց անվիանդ տոկոսներով թեւաբար կը յաջողին գործ գտնել վարչութեանց, պանդոկներու, գործարաններու եւ առեւտրական տուններու մէջ, միշտ աշխատելով իրենց մայր երկրին շահուն համար: Հեռաւոր անկիւններու մէջ հաստատուած Գերմանացիները կ'ընտրեն անոնք մասնաւոր իրենց պէտքերը հոգալ իրենց ազգային արտադրութիւններէն, եւ այդ

կերպով իրենց միջավայրին մէջ կը տարածեն գերմանական ապրանքներու ճաշակը:

Գերմանացին հիւանալի ճարպիկութեամբ մը կը սերտէ ճաշակը, բարքերը եւ տնտեսական սովորոյթները այն ժողովուրդին, որուն մէջ կ'երթայ ապրիլ: Գերմանացին կը յաջողի, որովհետեւ գիտէ յարմարիլ: Գացէք ասուեղէնի կամ բամպակեղէնի գերման ո՛ր եւ է գործարան մը, եւ պիտի ապշիք տեսնելով մոտէլներու ալազանութիւնը. հո՛ւ չարք մը կայ Ճարմինի համար, հո՛ն Պրազիլիացիներուն համար, աւելի անդին՝ Վէնէցուէլայի, Մեքսիկայի, Միացեալ Նահանգաց յատուկ օրինակներ կ'ան պատրաստ:

Որպէս զի դիւրութեամբ ձեռք ձգուին բոլոր այս ճարտարական եւ առեւտրական առաւելութիւնները, Գերմանիա նպատակաւոր դաստիարակութիւն մը կուտայ հետզհետէ հասնող սերունդներուն. Գերմանացին իր մէթոտիք մտքովը կը սիրէ ուսանիլ. քսան տարիէ ի վեր ճարտարական վարժարանները մէկ կողմէ, առեւտրականները միւս կողմէ կրկնապատկուած են:

Բարձրագոյն կարգի արհեստից վարժարանները, որոնք տասնի չափ են, կուտան այնպիսի դաստիարակութիւն մը, որ գրեթէ կը նախապատասխանէ Ֆրանսայի էքզլ Սանդրալին, Կամուրջներու եւ ինժեներաց վարժարանին ու Արհեստից Դոնսէրվադուստին մէջ տրուած դաստիարակութեան. աշակերտներուն համագումար թիւը, որ տասը տարի առաջ հաղիւ 2,500ի կը հասնէր, այսօր 12,000 է. ուսուցիչներու թիւն ալ կրկնապատկուած է: Այդ վարժարաններէն ելող երիտասարդները արդէն պատրաստուած կ'ըլլան չինեւու եւ կաշմակերպելու, նոյն իսկ ուղղութիւն տալու, լուրջ եւ գիտական միտքով մը, ամէնէն կարեւոր գործարաններուն:

Ճարտարարուեստական վարժարանները, որոնք աստիճան մը աւելի ստորադաս են առեւտրականներէն, կը համապատասխանեն Ֆրանսայի Արհեստից Վարժարաններուն: Առեւտրական ուսմանց զարգացումն ալ ճարտարականին հաւասար չափով կը կատարուի: Ֆրանսա միայն տասն եւ մէկ բարձրագոյն կարգի առեւտրական վարժարան ունի, եւ երեսունի չափ ալ միջնակարգ. համագումար 3000 աշակերտներով: Մինչդեռ այսօր Գերմանիոյ մէջ կան 365 առեւտրական վարժարաններ՝ 31,000 աշակերտներով, առանց հաշուելու առեւտրական կրթութիւն տուող ուրիշ բազմաթիւ հաստատութիւնները: Տարբերութիւնը սոսկալի է:

Արեւելեան լեզուներու ուսուցման համար 1887ին հաստատուած Գերման Համալսարանն ալ շատ կը նպաստէ գերմաներէնին տարածման՝ Արեւելքի մէջ:

Այս պահուս կ'աշխատին երկու գաղթական վարժարան հիմնել, նպատակ ունենալով պատրաստել ո՛չ թէ վարչական մարդիկ կամ թէ պաշտօնատարներ, այլ հողագործներ, բանւորներ եւ հողային շահագործման համար մասնագէտներ:

Գերմանացին շատ լաւ բնորոշ է այսօր, որ գիտական ուսումները զօրացնելու չի նշանակեր ծրագրել գիտութիւններով ծանրաբեռնել, այլ՝ ուսանողին միտքը աւելի գիտականացնել, այսինքն անոր տալ տեսականին եւ գործնականին հոգը միեւնոյն ժամանակ, ինչ որ գերմանական ճարտարութեան հոգին է եւ անոր ոյժին գաղտնիքը: Գերմանը, զգալով որ ճարտարարուեստին մէջ գիտութեան դերը օր ըստ օրէ կը մեծնայ, սա համագումար գոյացուցած է թէ տնտեսական պայքարին մէջ յաղթութիւնը վերջնականապէս անո՛րն է որ լաւագոյն գործիքներն ունի, եւ պատրաստութեան միջոցներու ամէնէն կատարելագործեալը:

Գերմանացին իր տեսական դաստիարակութեան միացուցած է նաեւ գործնականը, զո՞ք կը ստանայ ճամբորդութեամբ: Անիկա, որքան ալ նիւթական համեստ միջոցներու տէր ըլլայ, կը ճամբորդէ ուսանելու համար, իր պտտած երկրին պայմանները քննելով ամէն ժամանակ:

Երեմիկ

ՆՈՐԵՐՈՒ ԲԱՃԻՇԷ

Զ Ե Կ Ո Յ Ց Ն ՈՐԵՐՈՒՆ

Այսուհետեւ Երազմիկ փոխանակ Նամականիով մը պատասխանելու Նորերու Բաժինին համար զրկուած կտորներուն, պիտի բանայ ամենայ Մրցում մը, գրական ամէն սեռերու համար հաւասարապէս, արձակ թէ ոտանաւոր:

Այս մրցումին մասնակցելու իրաւունք պիտի ունենան միայն անոնք, որոնք իրենց անունով բաժանորդ են Երազմիկին: Իսկ ոչ-բաժանորդները իւրաքանչիւր ամսույ մրցումի մասնակցելու համար իրենց ձեռագրին հետ պէտք է զրկեն մօզի 5 զրուշ:

Իւրաքանչիւր թեկնածու իր անունը եւ հասցէն պէտք է որոշապէս նշանակէ իր ստորագրութիւնը կրող առանձին թուղթի մը վրայ: Իսկ ծածկանունով զրուածները բնաւ նկատի չպիտի առնուին:

Այս անգամ բացուած Մրցումը պիտի տեսէ մէկ ամիս, մինչեւ Օգոստ. 20, այնուհետեւ 10 օրուան միջոցի մը մէջ պիտի կատարուին քննութիւնները, եւ Սեպտ. 1ին պիտի սկսի երկրորդ մրցումը. եւ այսպէս շարունակաբար՝ ամէն ամիս Սեպտ. 1ին մրցման արդիւնքը պիտի հրատարակուի Սեպտ. 1 առաջին թիւով:

Ամէն ամսեայ մրցմանց առաջին հանգիսացողները մէկմէկ պարգեւ պիտի ընդունին եւ «Նորերու Բաժնին Պատուակալ Անդամ» տիտղոսը պիտի տրուի իրենց:

Նորերու Բաժնից մէջ առաջին հանգիսացողներուն պատկերները կը հրատարակենք եթէ ուզեն իրենց լուսանկարը եւ 60 դրշ. պատկերի պատրաստութեան ծախքը մեզ զրկել: Պատկերը պիտի հրատարակուի կենսագրական կարճ ծանօթութիւններով:

ՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ ԱՇԽԱՏԱՅԻՆ

ԼԱԽԱԳՈՅՆ ՆԿԱՐՆԵՐԸ

Եւրոպացի արուեստագէտ մը վերջերս շահեկան խնդիր մը մէջտեղ դնելով կը հարցնէր բոլոր թանգարանի տնօրէններուն եւ արուեստագէտներուն թէ որոնք են աշխարհի ամէնէն թանկագին պատկերները: Իր հարցումին բաղմամբ պատասխաններ ստացած ըլլալով, հետեւեալ կերպով դասաւորած է լաւագոյն նկարները: Միայն թէ հարցումը ուղղող Անգլիացի մը ըլլալով, նկատողութեան չեն առնուած Անգլիոյ թանգարաններուն եւ մուսէոններուն հնութիւնները: Իւրաքանչիւր նկար առաջին նկատուած է իր թանգարանին պաշտօնական մարմինին կողմէ:

Լուվր ունի — Լէօնարտո տա Վինչիի «Լա Ճիաքօնտա»ն,

Բրատօն — Վէրադուէզի «Մենինաս»ը, Ռէժիսի Մուսէոնը՝ Ամոնթիտա՝ Ռամպարանտի «Գիշերային Հսկողութիւն»ը,

Լահէի թանգարանը — Բօլ Բօթէրի «Մատաղ Յուր»,

Վիեննայի Պէլլիտէէն — Րիւպէնի «Իւտէֆէնս Խորան»ը,

Պէրլինի թանգարանը — Վան Էյքի «Գառնուկի Պաշտօնը»,

Տրէզտէնի թանգարանը — Ռաֆայէլի «Մատոննա»ն,

Միւնիխի Բինաքօթէքը — Մուրիլլոյի «Սէն Ուտոններ»,

Անգուէրիի Մուսէոնը — Մացիի «Խաչէն վար իջներ»,

Ֆլորանսի Բիթի թանգարանը — Ռաֆայէլի «Լա Մատոննա Տէլլա Սէնթիս», Պօրկիի թանգարանը, Հոմո՝ Դիւզիանի «Սուրբ եւ ամբարիշտ սէրը»,

Գեղարուեստից Ակադեմիան՝ Վենետիկ — Դիգիանի «Վերալիտու մն Ս. Կոյսի»:

Ամսոյս 12ին չաբաթ օրը Պոլիսէն մեկնեցաւ ճարտարապետ Հայկ Էֆ. Զրպճի Վիչենցա երթալու համար ուր պիտի սկսի իր պատրաստած յատակագծին վրայ Բաղաքային Թատրոնին շինութեանը: Հայկ Էֆ. Զրպճի՝ նախ ուսանող Կ. Պոլսոյ Կայս. Գեղարուեստից վարժարանին, յետոյ Խտալիոյ մէջ կատարելագործած է իր արուեստը եւ հիմա իր փայլուն տաղանդին ապացոյցը կուտայ բազմաթիւ իտալացի մրցակիցներու մէջ իր յատակագիծը ընդունել տալով: Խտալիոյ նման զօրաբան զեղարուեստներու ուսուցչին մէջ Զրպճի Էֆ. յաջողութիւնը մասնաւորապէս շնորհաւորելի ըլլալէ զատ կ'ապահովէ մեզ իր ունենալիք ապագայ բազմաթիւ յաջողութիւնները:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

ԱՐԿԱՍՆԵՐՈՒ ԴԷՍ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ապահով ենք թէ մեր մէջ մեծամասնութիւնը գաղափար անգամ չունի որ հրդեհի, կեանքի եւ ծովային ապահովագրութենէ զատ կայ նաեւ արկածներու դէմ ապահովագրութիւնը, որուն պէտքը օր ըստ օրէ շեշտուելու վրայ է ու կոչուած է մեծ կարեւորութիւն մը ստանալու ապահովագրական ասպարէզին մէջ: Այս պատճառաւ պարտք կը համարինք այս ճիւղին վրայ ալ տալ լուսաբանութիւններ, յուսալով որ մեր համայնքը իբր հետաւորութիւն պիտի ջանայ օգտուիլ ապահովագրութեան այս ճիւղէն ալ:

Թէպէտեւ փափաքելի է որ մարդ ո՛ր եւ իցէ արկածի չհանդիպի, սակայն շատ անգամ ինք իր ձեռքով իսկ ասոնց զոհ կ'երթայ: Հիւսնը եւ դարբինը ինչպէս նաեւ ճարտարարուեստական գործերու մէջ աշխատողներ միշտ արկածներու ենթակայ են, այնպէս որ տարին մէկ երկու անգամ կը ստիպուին գործերին ձգել եւ տան մէկ անկիւնը սպասել վերջին կամ անգամի մը կոտորուածքին բուժման, ինչ որ շատ անգամ ուշանալով եւ օրական ապրուստը ճարելը անկարելի դառնալով թշուառութիւնը իր ոտքը սեմէն ներս կը դնէ եւ վա՛յ այն ընտանիքին որուն պէտք է որ ձեռքերնուս եկածին չափով ինքզինքնիս զերծ պահելու համար վերոյիշեալ թշուառութենէն, ապահովագրենք զմեզ արկածներու դէմ ալ, ուր ոչ կ'ենաց ապահովագրութեան նման բազում տարիներ ստիպուած ենք կառչել միալ միշտ վճարելով ոչ ալ հրդեհի բռնիքին նման շատ մը կ'ընտանութիւններ կը ներկայացնէ:

Եւրոպական ու ոչ եւրոպական աղագութիւնները շատ լաւ ըմբռնած են ու միշտ քաջալերած՝ արկածներու ապահովագրութեան օգտակարութիւնը եւ մասնաւոր օրէնքներով ստիպած են գործարանատէրը կամ գործաւորներուն պէտք որ ապահովագրէ իր գործաւորը, հակառակ սարագային գայն պատասխանատու ճանչնալով տուեալը եւ հայթայթելու արկածի մը պահուն գործաւորին կոտորած մարմնոյն մէկ մասին հրմեմատ որոշ գումար մը, եթէ այդ կորուստը անդամանելի է: ասկէ զատ կը վճարէ օրապահիկը մինչեւ այն օրը որ գործաւորը կարենայ դարձեալ իր զբաղմանց ձեռարկել:

Այս օրինակելի տրամադրութիւնը պէտք է որ զրդէ մեր արհեստագետներն

ալ հետեւելու ու օգուտ քաղելու ապահովագրական այս ճիւղէն որ իրենք շատ մը զօգոհութեանց ենթարկուելէն զերծ պահելու առաւելութիւնն ունի: Զը կարծուի թէ ահագին գումարներ է որ կը տրուի ապահովագրուելու համար արկածներու դէմ, այլ ընդհակառակը շատ զիւրամատչելի գին մը կը պահանջուի:

Այսպէս, ենթադրենք թէ ատաղձագործ մը կ'ապահովագրէ ինքզինքը 25 տարեկանին 10,000 ֆրանքի, արկածներէ յառաջ եկած մահուան դէմ, 10,000 ֆրանքով անդակաւ անդամանելի արկածի դէմ եւ օրական 5 ֆրանք ստանալու անցողական վէրքի կամ կոտորուածքի դէմ որ պիտի վճարուի իրեն մինչեւ կատարեալ բուժումը. այս ամէն ապահովագրութիւնները մէկ բոլորի մէջ կը նշանակուին եւ տարեկան 35 ֆրանքի ապահովագրուած կ'ըլլայ. այս վճարուելիք գումարը պակաս կրնայ ըլլալ ըստ ապահովագրող անձին, պաշտօնին, տուածին:

Ձանաղան պարագաներու բերմամբ յաճախ առանց զիտակցութեան զոհ կ'ըլլանք անդամանելի արկածներու, նամանաւանդ քաղաքներու մէջ, ուր կը վխտան հանրակացքերը, ձիերը, թրամուէյները շոգեկառքերը եւ օր չանցնիր որ լրագիրները չարձանագրեն այսինչ արկածը՝ որ մարդու մը կեանքն ալ զոհ տարած է: Տխուր է ասոնք կարդալը նամանաւանդ եթէ ընտանիքի հայր մըն է անոր զոհը (եւ որ գրեթէ՝ ընդհանրապէս աղքատ դասակարգին է որ կը պատահի), եւ եթէ ոչ կենաց, դոնէ արկածներու դէմ ինքզինքը ապահովագրած ըլլար, ընտանեկան թշուառութեան մը առաջքը առնուած կ'ըլլար տարեկան չնչին խնայողութեամբ մը:

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

807. 7.—Ապահովագրեալը եթէ իր տրդէն ապահովագրած գույքը փափաքի ուրիշ ընկերութեան մը եւս ապահովագրել, պէտք է որ երկու (եւ կամ եթէ աւելի կան) ընկերութիւններուն ալ զատ զատ խմաց տայ. հաւանաբար պարագային, հրդեհի մը պահուն շատ մը գումարութեանց բողբոյսէ զատ, ապահովագրեալ գումարներն ալ շտապաբար հաւանականութիւնը կայ: Եւ եթէ այս ձեւակերպութիւնները կատարուած են, ընկերութիւնը իր հաշուին վիճակած բաժինն է որ պիտի տուի:

Այս յօդուածին տրամադրութիւնները շատ խիստ են եւ միանգամայն պարտաւորիչ ապահովագրեալին համար, քանի որ առանց ատոնց ապահովագրեալ մը չի կրնար հանդէպ ընկերութեան իր իրա-

աւանց տէրը մնալ: Ինչո՞ւն կրնայ հաճելի ըլլալ մտածելը թէ 100 ոսկի արծաղու թիւն ունեցող տուն մը կարելի է 10 ընկերութեանց, զատ զստ ապահովագրել եւ հրդեհի մը պարագային 1000 ոսկի ստանալ: Իրականութեան մէջ խնդիրը կը փոխուի սակայն:

Հրդեհի ընկերութիւններ, պահանջելով որ յաճախորդը պարտաւոր ըլլայ իր մէկ զոյքը ապահովագրած ատեն յայտնել միանգամայն թէ զայն ուրիշի մըն ալ ապահովագրած է, ապահովագրութեանց վրայ չհանդիսութիւններ եւ երբեմն ալ չարաշահութիւններ ընելու կարելիութիւններ մէջտեղէն կը բառնան: Եթէ իր մէկ տունը մէկէ աւելի ընկերութեանց ապահովագրող յաճախորդը գոհացում չի տայ ընկերութեանց կողմէ եղած պահանջուածին, եւ իր տունը ապահովագրող ընկերութեանց անունները իրարմէ գաղտնի պահէ, ոյն ատեն, յիշեալ տան հրդեհի մը ճարակ երթալու պարագային, չուտով պիտի տեսնէ թէ ապահովագրող այնքան ընկերութիւններէ ոչ մէկը կ'ուզէ մարդուն հատուցում ընել, եւ ամէնէն վերջն ալ վերահասու պիտի ըլլայ սա տխուր իրողութեան որ այդ ընկերութիւններէն ոչ մէկը կ'ուզէ վեասուց հատուցման պատասխանատուութիւնը վրան առնել: Ընկերութիւնները հատուցում չընելու համար ունին իրենց խիստ բանաւոր առարկայութիւնը թէ իրենց ապահովագրած մէկ զոյքը երբ ուրիշ ընկերութեան մը կողմէ կ'ապահովագրուի, այդ բանը պէտք է նախապէս իրենց հաղորդուած ըլլայ:

Ընդհանր, եթէ մէկը իր մէկ ստացուածքը կ'ուզէ զանազան ընկերութեանց միանգամայն ապահովագրել տալ, պարտաւոր է իր այդ ստացուածքին արժէքը բաժնել այդ ընկերութեանց վրայ, ըստ իր փափաքած համամասնութեան, պայմանաւ որ ապահովագրեալ գումարներու համագումարը չանցնի ստացուածքին ամբողջական արժէքը:

Տեղն է ի վեր հանել սա պարագան թէ այս յօդուածը կ'անդիտանան խիտ շատեր եւ այն տեսակ եղանակով մը կը գործին որ վնասարեւր միայն կրնայ ըլլալ իրենց համար: Ապահովագրական գէթ տարրական ծանոթութեանց ընտելացումը որքան մեծ օգուտներ պիտի ունենար մեր համայնքին համար, որ յաճախ իր տգիտութեամբ կը կորսնցնէ ապահովագրական գործառնութեանց մէջ:

ԱՊՈԼՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

★ Պետական Խորհուրդին մէջ յոռնակաժողով մը կազմուեցաւ Տիւլայէր Զարեհ էֆէ, Նազիֆ Սուբուրի եւ Էթէմ պէյերէ ու Միխայլի էֆէ: Բաղկացեալ, որ պաշտօնունի Թուրքիոյ մէջ անանու ընկերութիւններու գործունէութեան մասին օրինադիւ մը պատրաստելու:

★ Ղալաթիա, Պալքազար, գինեպան Տիմիթրաքի եւ Ժովի հուշակաւոր գողերէն Պապաքի Սթալէօ, 1000 զրէի հասարակ ոսումը կը գնեն եւ մեծաքանակ գումարի մը փոխարէն կ'ապահովագրեն ապահովագրական ընկերութեան մը: Պապաքի ապրանքը մակդիւ փոխարած ատեն մաքուային գետեր պարկերը կը քննեն եւ կը տեսնեն որ աւազով խառն են, բայց թող կուտան եւ գաղտնապէս կը հսկեն: Պապաքի երբ Սալքազարի առջեւ կը հասնի, թիակի ուժգին հարուած մը կուտայ փոսած մակդիւին, որ ծակելով կ'ընկղմի:

Յետոյ ուրիշ մակդիւ մը ցամաք ելլելով, նաւահանգստի պաշտօնարանը կը դիմէ ըսելով թէ, մակդիւ խարխախիչին զարնուելով ընկղմած էր: Քննութիւնները երեւան կը հանեն խաբէութիւնը: Երկու խարխախիչն ալ ձերբակալուեցան: Վեւրոյնէալ ապրանքը ապահովագրողը «Յունիքն Մէրին» անգլիական մեծահամբաւ ընկերութիւնն է կ'ըսուի:

★ «Ռոսիա» ապահովագրական ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութեան մասնաճիւղի փոխուէլուն առթիւ, զոր արդէն ժամանակին գրած ենք, այս հինգշաբթի, ընկերութեան Ղալաթիոյ նաւահաստատ տնօրէնութեան գրասենեակին մէջ «Օրհնութեան Հանդէս» մը կատարուեցաւ ի ներկայութեան տեղացի եւ օտարադիւ ընտրեալ բազմութեան մը: Օրհնութեան արարողութիւնը տեւեց կէս ժամու չափ, որ կատարուեցաւ չորս ղեկավարներու ռուս եկեղեցականներու կողմէ: Հանդէսէն յետոյ ներկաները հիւրասիրուեցան Թորապոլեանի կողմէ պատրաստուած չընդասեղանով մը, որուն առթիւ ռուսական ղեկավարն ատեն Գ. Թարգման Սթոլցա, ի դիմաց գետական Պրո. Զինովիէվի խնդակցութիւնները յայտնեց «Ռոսիա» ընկերութեան նորահաստատ տնօրէնութեան: Ընկերութեան տնօրէն Արտաշէս էֆ. Հիւրմիւզ Քրանսերէն լեզուաւ բանախօսութեամբ մը շնորհակալութիւն յայտնեց եղած խնդակցութիւններուն: «Ռոսիա» իրը մասնաճիւղ այս հանդիսութեան ու փայլուն սկզբնաւորութենէն վերջ, կը մաղթենք որ նոյն համեմատութեամբ իր գործունէութիւնները տակաւ աւելի ծաւալին Թուրքիոյ մէջ:

★ Էլմասեան ապահովագրական խնդրոյն վերայ, պատկանեալ «Արէշա» ընկերութեան մեր ըրած գիմումին վրայ ստացած ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Փափաք յայտնած էիք գիտնալ թէ ինչ պատճառաւ յապաղած էր հանգուցեալ Էլմասեան էֆի բօլիսին վճարումը: Ահաւասիկ պատճառները.

Էլմասեան էֆ. մեռաւ 1903 փետր. 20ին. եւ 1903 ապրիլ 7ին իր եղբայրը՝ Տըք. Էլմասեան պաշտօնապէս մեզ ծանոյց մահը, հարկ եղած վաւերացումները յանձնելով:

Բայց այս վաւերացումները ներկայացուած ըլլալով հանգուցեալին եղբոր ձեռամբ, բնականաբար չէին կրնար ընդունուիլ մեր կողմէ, որովհետեւ պէտք է օտարական բժիշկ մը հաստատէ մահը:

Ի վերջոյ, ինչպէս կը տեսնուի, վճարման մասին եղած յապաղումները յաւաք եկած են Էլմասեան ընտանիքին մէկ զանցառութիւնէն, քանի որ ընկերութիւնը այս մասին սրու օրէնքներ ունի:

Սակայն եւ այնպէս, կը փութանք աւելցնել որ պատրաստ ենք ապահովագրեալ գումարը վճարել օրինական ձեւակերպութիւնները կատարուելուն պէս, ինչ որ թերեւս կ'ըլլայ տոսն եւ հինգ օրուան մէջ:

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՎԿԱՑԱԿԱՆԱՅ

ԲԱՇԽՄԱՆ ՀԱՆԳԻՍԸ

Վերջին երկու շաբթի տեղի ունեցաւ Պէրպէրեան վարժարանի մրցանակաց եւ վկայականաց բաշխման հանդէսը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր: Ներկայ տարուան չընթանաւորներուն թիւն է 13, որոնք կ'աւելնան ցարդ վարժարա-

նին ընթացքը աւարտած 160 հոգիներուն վրայ, ամէնքն ալ, ըստ Հիմնադիր-Տնօրէնին յայտարարութեանց, նիւթական եւ բարոյական լաւագոյն դիրքերու տէր: Ռ. էֆ. Պէրպէրեան, իր տարեկան տեղեկագրին ընթերցման առթիւ հաղորդեց Գաղազեան Մրցանակի մը հաստատումը: Տասր ոսկւոյ այս մրցանակը, որ իրաքանչիւր տարի վճարելի է, հաստատուած է Նշան էֆ. Գաղազեան ի յիշատակ իր եղբոր, հանգուցեալ Կարապետ էֆէնիի եւ առաջին տասր ոսկիի վճարումը արդէն ըրած է Պատրիարքարանի դիւանապետ Բարթող էֆ. Թէրեանի ձեռամբ: Այս տասր ոսկիի մրցանակը ամէն տարի պիտի բաժնուի վարժարանին երկու բարձրագոյն կարգերու այն աշակերտաց, որոնք գերազանց կը հանդիսանան հինգ կարգի ուսմանց մէջ. հայերէնի, թուրքերէնի, ֆրանսերէնի, շարագրութեանց, բնական գիտութեանց եւ չափական գիտութեանց մէջ, Գաղազեան Մրցանակը ստացան այս տարի Պ. Պ. Օննիկ Ռ. Յ. Պէրպէրեան (հեռագրտակ մը), Գրիգոր Ոսկանեան (Oeuvres de Racine եւ La Vie de Collège aux États-Unis), Հայկ Ղազարոսեան (Oeuvres de Corneille. Raphaël et son temps), Գամէր Շիրինեան (արծաթ ժամացոյց մը), Ղազարոս Բարէլեան (արծաթ ժամացոյց մը), Գեղամ Գրիգորեան (արուեստակերտ պրոնզէ կաղամար մը, եւ հատոր մը Die Geschichte der Musik) Նաեւ Կրթական նախարար Բարձր. Զէլալ պէյ զրկած էր Սամի պէյի փառակազմ բառարանի իրր մրցանակ՝ թուրքերէնի մէջ առաջին հանգիսացող Պ. Գամէր Շիրինեանի յանձնուելու համար: Հանդէսին ամէնէն ուշագրաւ մասն էր հաստատութեան Հիմնադիր-Տնօրէն Ռ. էֆ. Պէրպէրեանի վերջին ուղերձը՝ չընթանաւոր աշակերտներուն, որոնք կը հեռանան ընդհիշտ դպրոցական յարկէն: Իր հուսկ ուղերձին մէջ Պէրպէրեան էֆ. պարզեց այն աշխարհաշայթեցողութիւնը, որով երիտասարդները կ'անաքին մէջ մտնելու առթիւ տողորուած պէտք է ըլլան: Այդ աշխարհաշայթեցողութիւնը ներդաշնակ խառնուրդ մըն էր վերացականութեան եւ իւր թափանցանքի, որով բազմակողմանի յաջողութեան մը կրնան տիրանալ, այնքան մտաւորական, որքան հոգեկան եւ նիւթական: Խոսեցան նաեւ Տըք. Վ. Թորգոմեան՝ ի դիմաց Ուսումն. Խորհրդին, Պետրոս էֆ. Կարապետեան՝ ի դիմաց վարժարանին նախկին չընթանաւորներուն: Հանդէսը փակեց Ս. Նախագահը, Պէրպէրեան հաստատութեան մասին գնահատական խօսքերով, մաղթանքներով եւ տէրունական ազօթքով:

Արտօնատէր Ա. ՍԱԳԱՆԱՆ

Տպագրութիւն Սագաեան
Կալաթա, Գուրչուքլու խան քիւ 7

ՆՈՐԱԳՈՅՆ

ԵՒ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ

Փարիզեան գեղեցիկ ապագրութեամբ
նրատարակուած

ՄԵԾ ԲԱՌԱՐԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ-ՀԱՅԵՐԷՆ Գ. ՆԱՐ-ՊԵՅԻ

Գին 2 հատորին միասին դահկ. 120
վաճառման կեղրոնատեղին է

ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
Ղալաթիա, Սեղբոս խան թիւ 5

3-4

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱԾԵԱՆ

Ա. Տ. Ա. Մ. Ն. Ա. Բ. Ո. Յ. Ժ.

Պոլիս, Պանդե Գաբու, Պին Պիր Զեյիտին դիմաց
ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱԾԵԱՆ ամէն առաւօտ կանոնաւ կր զանուի
Սկիւտար, Իճապէ, Տողրամաճը փողոց իր բնակարանը
Ամէն օր 3-11 ժամը Պոլիս, Պանդե Գաբու, Պին-Պիր-Զեյիտին դիմաց
Կիրակի օրերը ժամագրութեամբ

Ա. ՊԱՌԻԿ Վ. Ա. ԶԱՌՈՒՄ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՈՎ

Եթէ կ'ուզէք ամէն տեսակ գոհարե-
ղէններ ունենալ, աժան ու ճաշակաւոր,
թէ՛ արեւելեան եւ թէ՛ եւրոպական ճա-
շակով պատրաստուած, ժամացոյցներ, ար-
հաթեայ գաւազաններ եւլլն. զիմեցէ՛ք
Պոլիս, Ոսկերչաց Շուկան, Մեծ-Փողոց,
թիւ 13:

Հարիւրին 20 կանխիկ, մնացեալին հա-
մար 100ին 5 մասնավճար: Կանխիկ գնո-
ղին համար հարիւրին 5 զեղչ: Գործած-
ուած գոհարեղէնները եթէ յնասուած չեն՝
100ին 10 զեղչով ետ կ'առնուին. իսկ ա-
պառիկ գնողներէն՝ 100ին 15 զեղչով:

ՀԷԼՎԵՏԻԱ

Ա. ՊԱՌԻԿ ԳԱՐԱԳԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Հրդեհի, կեցաց եւ ծովային արկածներու դէմ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՐԱՑԱՑՈՒԹԻՒՆ
Ո. ՄԻՅ ԻՆԻ ԸՆԿ.
Կալաթ, Պէթե-Իթի-Ել խան, թիւ 23, 24, 25

ՖԷՆԻԿՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ԿԵՆԱՑ, ՀՐԴԵՇԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐ ՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՎԻԷՆԱ. 1860ԻՆ.

Գրասենեակ՝ Հաճօրույօ խան, թիւ 52, 53, 54, 55, 56

Լիազօր ցերեկայացուցիչ՝ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

Ֆէնիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը.—
35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆէնիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան
20,000 Փր.ի եւ քսանհինգ տարեկան համար, տարեկան 925 80 Փր. պիտի վճարէ
ու պայմանաւաճառու պիտի ստանայ 31,266 Փր. հեշուն դրամ աճող շնորհիւ. Իսկ եթէ
նոնի զօր օրինակ, 10 տարիէն, իր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան
21,314.62 Փր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, եւ Ֆէնիքս
Օթրիշիէն Ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխատէ իր բոլորով:

4. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԳ ԹԵՅԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պոլիս, Պանդե Գաբու.

ձեյալ պէյ խանին կից, թիւ 10

ԱԶՆԻԻ ԹԵՅԵՐ

Ա.Ճ.Ա.Ն. ԹԵՅԵՐ

ԻՅՅԻ ԸՆՏԻՐ ԽԱՌՆՈՒԴԵՆԸ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ-ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԵՅԻ ԽԱՌՆՈՒԴԵՆԸ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ

ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ

Գաւառներէ կ'ընդունուին ամէն քանա-
կութեամբ յանձնարարութիւններ եւ կը
կատարուին ամենայն ճշգրտապահութեամբ

ՈՒԷՍԴԵՐՆ

ՀՐԴԵՇԻ ԴԷՄ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

Ա. ՊԱՌԻԿ ԳԱՐԱԳԱՆ ԸՆԿ.

ՀԻՍՏԱՏԵԱԼ 1851ԻՆ.

Հաւաստած Բաներու Գումարը Ա. Ո. 6000000
Պարտաւորութեան Գումարը » » 1250000
Վճարեալ Գումարը » » 410000

Հրապարակիս ծանօթ Ֆրանս. եւ Գերմ. բն-
կերութեանց դրամագլուխը 100,000Էճ աւելի է
Ուեսթըրն Ընկ. Ներդրեցի գէժ ամէն կար-
գի գործեր կ'ապահովագրէ. վնասները
անզույժ վրայ եւ անմիջապէս կը հատու-
ցանէ:

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ
ԳԱՌԻԿ ՎԱՐԱԳԱՆ ՍՏՈՒՄԱՆԻՐ
Պոլիս, Սալիեան Համալ, Գաբու Զեյիտին Զեյիտին 43

Տեղացի է Զանգե Զրան. եւ Գերմ. Ընկերութեանց
դրամագրութեան Գումարը 4Էճ Բաղադրութեամբ
100%Էճ աւելի է, զիւրէն Ուեսթըրն 125%Էճ
եւ որ երաշխաւորութեան Գումարը Էճ Բաղադրութեամբ

MATTONI

GIESSHÜBLER

ԲՆԱԿԱՆ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՈՒՐ

ԻՆՔՆԱՐՈՒՂԵ ԱՂԲԻՐ ԱԼՔԱԼԵԱՆ
ՍԵՂԱՆԻ ԼԱԽԱԳՈՅՆ ԵՒ ԶՈՎԱՑՈՒՑԻՑ
ԸՄՊԵԼԻ

Հագի, կոկորդի ցաւերու, սասմախի,
հարբուխի եւ միզարգելութեան

աւազայն դեղը

ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՅԻ

Մեծ նպարավաճառներու, գեղարվա-
ճառներու, գեղարգրութեան քով եւ
ճաշարաններու մէջ:

Heinrich Mattoni, Carlsbad et Vienne

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՆՁԱՆՈՐՈՂՅԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՍՈՖԻԱ
Դրամագրոշի, պահեստ եւ երաշխաւորութեան գումար 7,500,000 ֆրանք

Դրամատունք Ընկերութեան՝ Պուրկար Աղզ. Դրամատուն՝ Սօֆիա, Անգլիական տարիական Դրամատուն՝ Լոնտոն,
Տոյէ Գանք՝ Պերլին, Օսթ. Կայս. Դրամատուն՝ Բարիզ, Բրէտի Լիոնէ՝ Կ. Պոլիս
Գործակալութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ Ընդհ. Կերկայացուցիչ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ
Գոստանդնուպոլիս, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանի զէմ, Թաշմեարուն խան

MAISON ISIDORE

Հաստատուել 1860ից
Բերա, Մեծ Փողոց, 431-433

ԻՋԻՏՕՐ նորաձեւութեանց վաճառատունը 1,500,000 առարկայ ունի Մետաքսեղէն,
ձեւանոց, հոտեղէն, զարդեղէն, սանաթեր, ժապաւէններ, սեղմարաններ, հովանոցներ, գուլ-
պաներ, վերջին նորաձեւութեամբ գլխարկներ, ժազի գնում եւ վաճառում, եւլն. եւլն.
(17) 1-52

ՍԱԼԱՄԱՆՏԸՐ

Հ Ո Լ Ա Ն Տ Ա Վ Ա Ն
Առաջնակարգ ապահով-
վագրական Ընկերութիւն
Ընդդէմ հրդեհի
Հիմնելու յԱմսդեհում

Դրամագրոշի
Փր. 7,500,000
Ընդհ. Գործակալ Պոլսոյ
H. J. W. Huber Jr
Գոստանդնուպոլիս քիւ 10
3-52

(6)

水野平印雀孔

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՈՒՐ ՀԻՌԱՆՕ
(HIRANO)

ՎԱՃԱՌԱՆԻՇ ՍԻՐԱՄԱՐԳ
Ոսկի միտայ 1900 ի Բարիզի
Արուեստամանդեպիսին
ՀԻՌԱՆՕՆ ձաքնական արքունիքին մէջ
գործածուող լաւագոյն հանքային ցուրն
է։ Դիւնիով եւ առանձին կը խմուի։ Ստա-
մոքսի թանկերու, օգտակար եւ ախորժակ
զրգուող։—Շիշը 3 զրշ. մեծաքանակ զնո-
ղաց մամաւոր սակարկութիւն։
Ընդհ. մքերանց Բ. ՆԱՔԱՄՈՒՐԱ ԵՒ ԸՆԿ.
(13) Բերա Մեծ-Փողոց 186 2-8

Ձաքնական վաճառատուն
Բ. ՆԱՔԱՄՈՒՐԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Բերա, Մեծ Փողոց քիւ 186
Մեծ Լիփսալիս մեքանիկանց եւ բամպակեղինաց
9/22 յունիսն մինչեւ 2/15 օգոստոս
(3) 4-4

ԼԱ ՍԵԼԵՐԻԴԵ

Ապահովագրական քնկերութիւն
Ապակեղինաց եւ հայեկներու կտրելուն դէմ
Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՌԻՆՃԵԱՆ
Ղալաթիա, Օսթ. Պանքոյի դէմ
Թանգապոլիս խան 21-52

ՍԱՎՈՅԱ
SAVOIA

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
Ի Տ Ա Ն Վ Ա Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
Դրամագրոշի 2,000,000 Խալ լիւա
Ընդհ. Գործակալ ԼԵՒՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐ
Կալաթա, ձեւիս խան
(8) 3-52

ՏԻ ԼՈՒԻ ԵՌԻՆԸՆ ԷՆՏ ԲՐԱՌԻՆ

(The Law Union & Crown)
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԿ.
Հրդեհի, կեանքի եւ Արկածի դէմ
Հիմնուած 1835ին Լոնտոնի մէջ
Դրամագրոշի 1,500,000 Ա. Ռ.
Պահեստի դրամ 4,800,000 " "
Ընդհ. Կերկայացուցիչ Թուրքիոյ
Ridley, Rowell & Co
Կալաթա, Բեօլեօղլու խան քիւ 9-10
4-52

(2)

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱԿԱՆ ԵՒ ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ
Գ Ո Ր Ծ Ի Ն Ե Ր Ո Ւ

Մթերանոց Վէնզնուորթի եւ Վէնէրի-Հոր
բլաքներու եւ Վէլինկլընի Գիւմբուր եւ
Թուրքիոյ
ՀԱՅԹԱՑԹԻՉ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱԿԱՆ
Կը կատարուին ամաքեօններու ալիստութիւնք
Միանաղոյն սակարկութեամբ
Ելքարական կազմածոց հաստատում
ԱՌՏՆԻՆ ՀԵՌԱՉԱՅՆ
Բերա, Թիւեկ Բասաթ 14
(9) 2-4

Ա. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Վաճառատունք պատի թուղթերու
քոռիլչներու, սղորներու, եւայն
Կալաթա, Ենի ձամի փողոց 55
Եւ Թիւեկի դէմ 29
(12) 2-26

ՄԱՌԻՓ ՊԼՈՒՄՊԵՐԿ
Վաճառատուն ժամացոյցներու
եւ տետրական գործիքներու
Վերջնական լիքիտասիսին
ժամացոյցներու եւ գոհարեղեններու
Բերա, Մեծ Փողոց 466
(14) 2-4

Լ'ԱԴԼԱՍ

ՅՐԱՆՕ. ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Հրդեհի ճիւղ
Պատրաստ գրամ եւ եկամուտ ֆր. 5,400,000
Կ. Պոլսոյ քնդհանուր գործակալ
Բ. ԳԱՐԻԳԻՐՈՒԹԻՒԼՕ ԵՒ ԸՆԿ.
Դրասեմեակ
62, Ղալաթիա քաղաքին վրայ եւ
Գարա-Մուսթաֆա փողոց
(18) 1-52

ԿՐԵՇԱՄ (GRESHAM)

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
1902 տարուան հաշուեցոյցին քաղուած
Ապահովագրելու գումար
4748 քոլիսի վրայ 1,792,845 Ա. Ռ.
Ապահովագրին (1892) 79,907 " "
Տարբերութիւն գործառ-
նութեանց առաւել 324,733 " "
1901ի վրայ ապահովան
եկամուտ 1,311,091 " "
Գանձելի պահանջք 8,279,970 " "
Վճարեալ շուս 18,673,030 " "
Ընդամենը Գործակալ Թուրքիոյ
Edwards & Son
Ալալըմէի խան, Մեյտամեք փողոց, Պոլիս
(11) 2-52

Ս Ր Մ Ո Ւ Թ Է Լ Ե Ա Ն
Առաջնակարգ Դերմակ
Արանց համար չափու վրայ ամէն տեսակ
Չգետներու
Դիւրամատչելի գիներ եւ պայմաններ
Պոլիս, Հաճորուլու խան քիւ 45 5-8

ԲԱՌՆԱՍ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱԿԱՆ
Բերա, Մեծ Փողոց Հաճորուլու Բասաթին մօտ, 288
Ագի քիւլա եւ ագի մեքանիկա լաւանքներ
ՄԱՍՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Փոքր լաւանքներու մօտ մեքե հոնել-
Գոնաւոր լուսանկարներ
Կըտրելու եւ Էն մեքե տաքաւ լաւանքներ
ԱՄԱՐԵՐՈՒՆ ԿԱՄԱՐ ՏԵՂԵՐԵԱՆ ԵՒ ԴԻՌԱԾ
Ալիստութիւնը կը կատարուին տանգ մէջ
12 քապիկէ լուսանկարներ շինել տուող
Իրաւունք ունի 50X60 մեծութեամբ իր
մէկ լուսանկարը ստանալու
(4) 4-52

Ֆ. ՎԻԼՀԵԼՍ ՎԻՆԲԼԵՐ

(F. Wilh. Winkler)
ՓՈՐԱԳՐԻՉ
Հաստատուել 1886ին
Բերա, Մեծ Փողոց. Թեքքե. քիւ 544
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՓՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
մետաղներու, փղոսկրի եւ ալյուրի վրայ
Պատրաստութիւն գումաւոր պիսակներու (եաֆրա)
Քառուկէ կնիքներու պատրաստութիւն
Կապարիկներու ձուլարան կնքելու համար
Գաւառներէ կ'ընդունուին յանձնարարութիւններ
Ֆ. ՎԻԼՀ. ՎԻՆԲԼԵՐ միակ ներկայացուցիչն է
«ԱԴԼԵՐ» գրի մեքենային
(5) 4-13